

Asia: 3172/040300/2023

Kuuleminen vahvistuspäätösluonnoksesta sähkön kantaverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 2024 - 2027 ja 2028 - 2031

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot

Lausuntopyyntö

Energiavirasto on pyytänyt sidosryhmiltä lausuntoa päätösluonnoksesta koskien verkonhaltijan sähkön kantaverkkotoiminnan tuoton määrittämistä koskevien menetelmien vahvistamista kuudennelle 1.1.2024 – 31.12.2027 ja seitsemännelle 1.1.2028 – 31.12.2031 valvontajaksoille (Dnro 3172/040300/2023) sisältäen itse menetelmäliitteen sekä sen perustelumuition ("Päätösluonnos") ja varannut sidosryhmille mahdollisuuden lausua Päätösluonnoksesta lausuntopalvelun kautta viimeistään 10.11.2023.

Tiivistelmä lausunnon sisällöstä

Fingridin arvioi, että Päätösluonnoksen keskeiset taloudelliset vaikutukset vuonna 2024 alentavat Fingridin tuottopohjaa [(salassa pidettävä materiaali)].

Taloudelliset vaikutukset ovat seurausta seuraavista Päätösluonnoksen muutoksista nykyiseen valvontamalliin verrattuna:

1. Historiallisten yksikköhintojen käyttö verkko-omaisuuden arvostamisessa alentaa kantaverkon nykykäyttöarvoa ja näin sallittua tuottoa.

2. Kantaverkkotoiminnalle asetettu investointikannustin, jälleenhankinta-arvosta laskettavien tasapoistojen käyttö, niin maan sisäisiin kuin rajayhdysjohtoihin poistuu alentaen oikaistun tuloksen sallittua poistoa, mikä heikentää yhtiön tulosta kirjanpidon poistojen ollessa suuremmat kuin ehdotetut jäädytetyt tasapoistot.
3. Sallitun tuoton (WACC) oman pääoman kustannuksen (beeta-kerroin) aleneminen alentaa sallittua tuottoa muut WACC-parametrien muutokset huomioiden.
4. Korottomiin velkoihin sisällytettävä osuus kertyneistä pullonkaulatuloista ja poistoerosta alentaa tuottopohjaa ja näin yhtiön sallittua tuottoa.
5. Ehdotetut tehokkuus- ja laatukannustin ovat molemmat epäsymmetrisiä eikä Fingridillä ole tosiasiallisia mahdollisuuksia saavuttaa kannustimeen liittyvää hyötyä, koska toiminnan laajenemisen kustannuksia ei huomioida oikein kannustimessa ja laatukannustimen sanktio muodostuu suuremmaksi ehdotetussa mallissa kuin laatukannustimen referenssitaso.
6. Investointikannustimen hyötyleikkuri ei huomioi, että Fingridin yksikköhinnoissa ei ole vertailuryhmää kuten jakeluverkkoyhtiöillä. Tämän vuoksi hyötyleikkuri on Fingridille ainoastaan negatiivinen.
7. Varastojen eliminointi sallitun tuoton laskennasta alentaa tuottopohjaa ja näin sallittua tuottoa.

Fingrid katsoo, että nyt esitetty Päätösluonnos johtaisi mm. seuraaviin negatiivisiin ohjausvaikutuksiin:

1. Fingridin laajan investointiohjelman toteuttaminen ja sitä kautta Suomen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen estyy ja merkittävien investointihankkeiden toteutus Suomeen vaarantuu;
2. Fingridin yritystalouden liikkumavara ja riskinsietokyky alenevat ja investointiedellytykset heikentyvät tulorahoituksen laskiessa merkittävästi sekä tuottopohjan ja sääntelytaseen alentuessa;

3. tehottomuus lisääntyy, kun nykyisiä verkkokomponentteja korvataan nopeammalla syklillä perusparannusinvestointien muuttuessa kannattamattomaksi;
4. Vaihto-omaisuuden eliminointi oikaistusta taseesta heikentäisi yhtiön varautumiskykyä ja toiminnan jatkuvuuden hallintaa, minkä seurauksena kantaverkon kriittisten komponenttien varaosavaraston ja varavoimaloiden polttoainevarastojen ylläpitäminen muuttuisi kannattamattomaksi;
5. kantaverkkoasiakkaiden maksama yksikköhinnoittelu nousee, jos yhtiön investointiohjelman toteutus ei ole mahdollista, mikä vähentäisi sähkön kulutuksen kasvua yhteiskunnan sähköistymisen ja teollisuuden sähkön kulutushankkeiden toteutumisen edellytysten heikentymisen myötä.

Fingrid esittää, että Energiavirasto korjaa Päätösluonnosta seuraavasti:

1. kantaverkko arvostetaan neljän vuoden välein nykykäyttöarvoon Fingridin investointihankkeista määritettävällä verkkokomponenttien yksikköhintamenetelmällä;
2. jälleenhankinta-arvosta laskettavat tasapoistot sisällytetään oikaistun tuloksen määrittämiseen;
3. sähkön kantaverkkoliiketoiminnan WACC parametrin velaton beeta-kerroin määritetään sähkön jakeluverkkotoiminnan velattoman beeta-kertoimen ja siihen lisättävän kantaverkkotoimintaa kuvaavan 0,15 preemioon mukaan;
4. kertyneet pullonkaulatulot eivät pienennä yhtiön sallittua tuottoa verovelan osuudella. Pullonkaulatuloilla rahoitetuille investoinneille sallitaan jälleenhankinta-arvosta laskettu tasapoisto ja investoinnin nykyarvosta laskettu WACC –mallin mukainen oman pääoman tuotto;
5. kertynyt poistoero käsitellään niin, ettei se pienennä yhtiön sallittua tuottoa;
6. varaosa- ja polttoainevarastoihin sitoutuneelle pääomalle sallitaan kantaverkkotoiminnan sallittu tuotto;
7. laatukannustimen vaikutusta alennetaan puoleen päätösluonnoksessa esitetystä;

8. tehostamiskannustimen enimmäisvaikutus rajataan +/- 5 % sallitusta tuotosta;
9. investointikannustimen hyötyleikkuria ei sovelleta sähkön kantaverkkotoimintaan;
10. joustokannustimen tasoksi määritetään 1 % verkkotoiminnan liikevaihdosta kuudennelle valvontajaksolle ja 2 % seitsemännelle valvontajaksolle. Markkinaehtoisesti hankittujen joustoratkaisujen kustannukset muodostavat verkonhaltijan kannalta läpilaskutettavan erän. Joustokannustimen kehittämistä sähkön kantaverkkoliiketoiminnalle jatketaan.

Päätösluonnos ei täytä valvontamenetelmien tavoitteita

Päätösluonnoksessa sähkön kantaverkkoa koskevan luonnollisen monopolin erityisvalvonnan pää tavoitteiksi on sähkömarkkinalainsäädännön mukaisesti esitetty verkkopalveluiden hinnoittelun kohtuullisuus ja verkon kehittäminen, jota tavoitellaan valvontamenetelmien kokonaisuudella sekä menetelmien käytännön ohjausvaikutuksella. Päätösluonnoksen mukaisesti valvonnan on varmistettava tarpeelliset investoinnit ja muu verkon kehittäminen riittävän sähkön toimitusvarmuuden turvaamiseksi sekä liiketoiminnan muu asianmukainen kehittäminen ja elinvoimaisuus pitkällä tähtäimellä. Valvonnan muita keskeisiä tavoitteita ovat esimerkiksi tasapuolisuus ja kokonaistehokkuus sekä liiketoiminnan pitkäjänteisyys, jatkuvuus, innovointi ja joustojen hyödyntäminen.

Valvontamenetelmien muodostaman kokonaisuuden pohjalta määritetään kohtuullinen hinnoittelu, jonka mukaisesti verkonhaltijalle tulee turvata kohtuullinen korvaus verkkopalveluista omaisuuden kohtuullisen käyttömahdollisuuden säilymiseksi. Verkkopalveluiden hinnoittelun tulee turvata verkonhaltijalle kuuluvien tehtävien edellyttämä kohtuullinen tulo-rahoitus ja vakavaraisuus. Fingridin osalta tehtäviin kuuluu myös järjestelmävastuun toteuttaminen valtakunnan tasolla, rajayhteyksien rakentaminen ja sähkömarkkinoiden kehittäminen.

Valvontamenetelmien tavoitteiden toteutumiseksi, kohtuullisen tuoton tulee heijastaa sitä taloudellisen riskin tasoa, joka omistajan verkkotoimintaan sijoittamaan pääomaan kohdistuu toiminnan harjoittamisesta ja verkonhaltijan tehtävien hoidosta. Hinnoittelun kohtuullisuuden arvioinnissa ja verkonhaltijan tulonmuodostuksessa tulee ottaa huomioon myös verkon kehittämisvelvollisuudesta aiheutuvat investoinnit ja niiden rahoittaminen. Koska investointihankkeet ovat pitkäaikaisia ja yksittäiset hankkeet kustannuksiltaan suuria, tulo-rahoituksen riittävyyttä tulee arvioida pidemmällä aikavälillä.

Energiavirasto on aikaisemman valmistelun ja ensimmäisten suuntaviivojen sidosryhmäkuulemisten jälkeen tuonut Päättösluonnokseen merkittäviä uusia muutoksia, jotka olennaisesti heikentävät edellä mainittujen tavoitteiden toteutumista ja joihin Fingrid ei ole pystynyt perehtymään tai joista se ei ole voinut lausua jo aikaisemman valmistelun aikana.

Fingrid katsoo, että tällä valmisteluakataululla on mahdotonta, että myöskään Energiavirasto on pystynyt täysin arvioimaan muutosten yrityskohtaisia, saati laajempia yhteiskunnallisia ohjausvaikutuksia, jolloin se ei pysty myöskään arvioimaan valvontamenetelmille lainsäädännössä asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Päättösluonnoksen mukainen valvontamenetelmien kokonaisuus ei mahdollista Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamista, mahdollista tarpeellisia investointeja eikä huomioi muuttunutta riskiympäristöä

Fingridin liiketoimintaan kohdistuu tällä hetkellä ennennäkemätön tarve sähkön kantaverkon kehittämiseen vihreän siirtymän ja Suomen vuoden 2035 hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamiseksi. Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n julkaiseman dataikkunan tuoreimpien päivitysten myötä Suomen vihreän siirtymän investointisuunnitelmien yhteenlaskettu summa on jo yli 203 miljardia euroa. Lisäksi kesällä 2023 julkaistu hallitusohjelma asettaa kunnianhimoiset tavoitteet sähköintensiivisen teollisuuden ja uusiutuvan puhtaan energian tuotannon kasvulle, mitkä suoraan edellyttävät kantaverkolta siirtokapasiteetin kasvattamista ja toimitusvarmuutta sekä niihin liittyviä tarpeellisia investointeja.

Vihreän siirtymän nopea edistyminen viime vuosina on jo näkynyt Fingridin investointien kasvuna. Vuonna 2018 Fingridin investoinnit olivat 93 miljoonaa euroa ja kasvuvauhti on ollut kiihtyvä investointien ollessa vuonna 2022 jo 276 miljoonaa euroa. Investointien arvioidaan ylittävän 350 miljoonaa euroa vuonna 2023. Fingridin investoinnit ovat mahdollistaneet noin 6000 MW puhdasta sähköntuotantoa kantaverkkoon viimeisen viiden vuoden aikana, minkä seurauksena Suomen sähköjärjestelmä on Euroopan puhtaimpien joukossa CO₂-päästökertoimen laskettua tasolta 119 g/CO₂/kWh vuonna 2018 tasolle 60 g/CO₂/kWh vuonna 2022 ja edelleen tänä vuonna lokakuuhun mennessä noin 33 g/CO₂/kWh tasolle. Puhdas ja edullinen sähkö, sekä pääsy luotettavaan kantaverkkoon on luonut merkittävää kilpailukykyä Suomelle ja houkuttellut Suomeen lukuisia ulkomaisia sijoittajia ja teollisen mittakaavan energiantensiivisiä investointihankkeita, kuten esimerkiksi datakeskuksia, metalliteollisuutta ja vetylaitoksia.

Vaikka valvontamenetelmiin kirjatut tavoitteet pohjautuvat pitkälti kotimaiseen ja eurooppalaiseen sähkömarkkinalainsäädäntöön, Fingrid huomauttaa, että sen toimintaa ohjaa siten myös laajemmat yhteiskunnalliset sekä muun lainsäädännön, kuten esimerkiksi ilmastolain, mukaiset tavoitteet, joihin Fingrid on omassa toiminnassaan sitoutunut. Lisäksi verkkolupa asettaa omat vaatimukset yhtiön toiminnalle ja sen vaatimalle yritystaloudelliselle asemalle. Fingridin mukaan myös näillä

seikoilla on merkitystä arvioitaessa Päätösluonnoksen ja lainsäädännön mukaisten tavoitteiden toteutumista.

Lainsäädännön ja yhteiskunnallisten tavoitteiden toteuttamiseksi, Fingridin on suoriuduttava laajasta investointiohjelmasta. Fingrid on julkaissut vuosille 2024–2033 päivitetyn luonnoksen kantaverkon kehittämissuunnitelmasta, jonka mukaiset investoinnit vuosina 2024–2033 ovat suuruudeltaan noin neljä miljardia euroa, eli keskimäärin 400 miljoonaa euroa vuosittain. Seuraavan kymmenen vuoden aikana Fingridin suunnitellut investoinnit kantaverkkoon koostuvat rajasiirtoyhteyksien ja Suomen sisäisen päävoimansiirtoverkon kehittämisestä, uuden sähköntuotannon ja teollisuuden verkkoliittymistä sekä olemassa olevan verkon uusimisesta ja perusparannuksista. Kaikki suunnitellut investoinnit ovat välttämättömiä ja vastaavat sähkömarkkinoiden ja sähkönsiirron asiakastarpeeseen varmistaen puhtaan, edullisen ja toimitusvarman sähkön Suomessa.

Fingrid katsoo, että Päätösluonnoksen mukainen valvontamenetelmien muutos tuleville valvontajaksoille vaarantaisi merkittävästi sähkön kantaverkkotoiminnan edellytyksiä selviytyä tästä investointiohjelmasta. Mikäli sähkön kantaverkkoon syntyisi merkittäviä siirtorajoitteita tai uuden tuotannon ja kysynnän verkkoon liittämistä jouduttaisiin lykkäämään merkittävästi, tämä korottaisi suoraan kantaverkkoasiakkaiden yksikköhintoja. Kokonaisuus huomioiden, sähkön kulutuksen kasvun mahdollistamalla kantaverkon investoinneilla ja siirtokapasiteetin ylläpidolla on siis merkittävä kuluttajien sähkölaskua alentava vaikutus. Mikäli yhtiön pitäisi karsia päävoimansiirtoverkon sähkönsiirron kapasiteettia lisääviä verkkoinvestointeja, tämä johtaisi myös Suomen jakautumiseen kahteen tai useampaan hinta-alueeseen. Päätösluonnoksen taloudelliset vaikutukset olisivat vastaavia jakeluverkkoyhtiöille, joiden myös olisi väistämättä leikattava investointejaan merkittävästi. Tästä seuraisi verkon rakentamisesta vastaavien urakoitsijoiden liiketoiminnan merkittävä supistuminen, jolla olisi pitkäkestoisia vaikutuksia verkkoyhtiöiden investointikyvykkyyteen. Verkkotoiminnan investointitehokkuuden kannalta on äärimmäisen tärkeää ylläpitää tasaiset verkkoinvestoinnit ja turvat myös urakoitsijoille vakaa ja ennakoitavatoimintaympäristö.

Fingrid on ollut kansainvälisissä tehokkuusvertailuissa maailman parhaimmistoa, ja samalla sen siirtomaksut ovat olleet Euroopan toiseksi halvimmat. Myös Fingridin asiakastyytyväisyys on ollut korkeaa luokkaa. Päätösluonnoksen mukaiset valvontamenetelmät eivät enää mahdollistaisi toimintaa optimaalisesti asiakkaiden näkökulmasta vaan valvontamallin tuoma merkittävästi alentunut Fingridin taloudellinen liikkumavara ja epätoivottavat ohjausvaikutukset johtavat lopulta epätehokkuuteen rajoittaen kantaverkon kehittämistä. Tämä kehitys on nähtävissä muissa maissa, joissa valvontamenetelmät eivät käytännössä toimi yhteiskunnan kannalta oikein.

Fingridin investointiohjelman toteuttamisen ja rahoittamisen edellytys onkin nykyinen vahva sääntelytase nykyisellä tuottopohjalla ja pääomarakenteella, jossa velan osuus on maltillinen. Investointiohjelma on rakennettu sille luottamukselle, että valvontamalli jatkossakin takaa vahvan regulaatiotaseen ja riittävän tulonmuodostuksen verkkoon sitoutuneelle pääomalle. Tämä luo perustan investointiohjelman rahoitettavuudelle ja sen vaatimalle yhtiön lisävelkaantumiselle sekä varmistaa riittävän velanhoitokapasiteetin tulevaisuudessa. Voimassa olevan valvontamallin aikana

ja tuella, kantaverkkoon on pystytty liittämään noin 6 000 MW uutta tuotantoa lyhyessä ajassa ja uusiutuvan sähkön tuotantoon perustuvia liittymissopimuksia on tehty noin 11 000 MW edestä.

Yhtiön liiketoiminnan kehittämistä ja investointeja suunnitellaan tuleville vuosina ajassa, jossa yhtiön toimintaympäristö ja sitä myöden toiminnan riskisyys ovat radikaalisti muuttuneet. Uusiutuvan, sääriippuvaisen tuotannon sekä uusien sähkön varastointi- ja kulutuskohteiden myötä sähkönkulutuksen ja -tuotannon vaihtelu sähköjärjestelmässä sekä alueellisesti ovat voimistuneet ja tulevat voimistumaan. Tuotannon ja kulutuksen voimakkaat vaihtelut heijastuvat entistä enemmän myös sähkönsiirtotarpeeseen. Sähköjärjestelmän sääriippuvuudesta johtuva vaihtelu lisää osaltaan investointitarvetta ja erityisesti kantaverkon toimintaympäristöön liittyviä riskejä operatiivisten kustannusten kasvaessa ja hintavolatiliteetin lisääntyessä mm. tasesähkökaupan, vastakauppakustannusten, häviösähkön ja sähköjärjestelmän toimintaa turvaavien reservien kasvun myötä. Fingridin erityisrooli järjestelmävastaavana kantaverkonhaltijana heijastuu ennen kaikkea kasvaneena toiminnan riskisyytenä sähköjärjestelmän nopean teknisen monimutkaistumisen, laajentumisen, uusiutuvan sähköntuotannon vaihteluiden ja vihreän sähkön teollisen kysynnän kasvun sekä valtakunnallisen sähkön toimitusvarmuuden takaamisena nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Yhteiskunnan kannalta merkittävään infrastruktuuriin, etenkin rajayhdysjohtoihin, kohdistuu myös suurempi riski ulkopuolelta tulevista tahallisista kyberhyökkäyksistä ja sabotaasista. Yhtiön riskiympäristön muutos yhdessä merkittävän investointiohjelman kanssa heijastuu omistajan riskiin ja sitä myöten pääoman tuotto-odotusten kasvamiseen. Valvontamenetelmien kokonaisuuden tuleekin huomioida yhtiön muuttunut riskiympäristö niin, että investointeja on edelleen yhtiön kannalta järkevää tehdä ja yhtiöön on järkevää ja kohtuullista sijoittaa. Yhtiölle tulee valvontamallissa sallia esitettyä korkeampi tuotto vastaamaan toiminnan kasvanutta riskisyyttä.

Fingrid näkee vahvasti, että valvontamenetelmien nyt esitetyt muutokset johtavat vääjäämättä siihen, ettei Fingrid pysty suoriutumaan seuraavalle kymmenvuotiskaudelle suunnitellusta laajasta investointiohjelmastaan yhtiön rahoitusaseman dramaattisesti heikentyessä. Pääomarakenteen ja sallitun tuoton heikkeneminen vaikeuttaisi ratkaisevasti investointiohjelman edellyttämän ulkopuolisen rahoituksen saatavuutta ja yhtiön kykyä ottaa lisävelkaa investointien rahoittamiseksi.

Päätösluonnoksen mukaisella valvontamenetelmien kokonaisuudella ei myöskään luoda sitä ohjausvaikutusta, jolla varmistetaan myös verkon kehittäminen riittävän toimitusvarmuuden turvaamiseksi sekä liiketoiminnan muu asianmukainen kehittäminen lainsäädännöllisten ja yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja elinvoimaisuus pitkällä tähtäimellä. Päätösluonnoksen mukainen valvontamenetelmä ei myöskään turvaa verkonhaltijalle kohtuullista korvausta verkkopalveluista omaisuuden kohtuullisen käyttömahdollisuuden säilymiseksi eikä se huomioi toimintaympäristön kasvanutta riskisyyttä. Valvontamallin esitetyn muutoksen myötä lainsäädännön ja koko yhteiskunnan asettamat tavoitteet jäisivät siten täyttymättä sekä Suomeen suunnitellut yli 200 miljardin euron investoinnit vaarantuisivat.

Verkko-omaisuuden ja tuottoasteen määrittämisperusteiden muutos johtaa vaikutuksiltaan Energiavirastolle arvaamattomiin ohjausvaikutuksiin ja verkonhaltian kannalta merkittäviin heikennyksiin

Energiavirasto esittää Päätösluonnoksessa täysin uutena asiana vanhan verkko-omaisuuden reaalisien arvostusmenetelmien. Muutos on vaikutuksiltaan merkittävä ja se ei sisällynyt aikaisempiin suuntaviivoihin tai ole muuten ollut esillä Päätösluonnoksen aikaisemmassa valmistelussa. Energiavirasto on vasta hiljattain kevään 2023 suuntaviivojen kuulemisen jälkeen pyytänyt DCF Economics S.r.l:ltä 2.10.2023 päivätyn raportin, johon pohjautuen Energiavirasto on päättänyt esittämään verkko-omaisuuden arvostuksen määrittämisperusteiden muutoksia.

Energiavirasto toteaa vaikutusarvioinnissaan, että suuntaviivoihin verrattuna Päätösluonnoksen menetelmäliitteessä esitetyillä verkonarvostusperiaatteita koskevilla menetelmämuutoksilla on merkittävä hinnoitteluvaraa alentava vaikutus tuottopohjan verkonarvon ja regulaatiopoistojen laskemisen kautta. Energiavirasto on arvioinut, että verrattuna sähkön jakelun vaikutusarvioinnissa esitettyihin keskimääräisiin vaikutuksiin, sähkön kantaverkon puolella negatiivinen prosentuaalinen vaikutus voi olla jonkin verran suurempi. Energiavirasto ei ole pystynyt kuitenkaan sisällyttämään vaikutusarviointiinsa tältä osin mitään arviota näiden esitettyjen menetelmämuutosten euromääräistä vaikutusta ja niiden ohjausvaikutusta yhtiön toimintaan.

Sähkömarkkinasääntelyn mukainen hinnoittelun kohtuullisuuden valvonta perustuu yritysten sähköverkko-omaisuuden todelliseen käyttöarvoon, joka kuvaa yrityskohtaista markkina-arvoa. Fingrid katsoo, että esitetyn verkko-omaisuuden määrittämisperusteiden myötä, verkko-omaisuuskomponenttien arvo perustuu historiallisiin jäädytettyihin simuloituihin kirjanpitoarvoihin, joille on sovellettu kirjanpidossa pidempää poistoaikaa ja jotka eivät vastaa niiden todellista käyttöarvoa ja yrityskohtaista markkina-arvoa, jolle valvontaperiaatteiden mukaan yhtiö on saanut sallittua tuottoa. Fingridin näkemyksen mukaan, Energiaviraston johtopäätökset inflaatiokorjauksesta ja kaksinkertaisen inflaation eliminoinnista verkko-omaisuuden arvostuksen, tasapoistojen ja tuottoasteen osalta ovat virheellisiä. Fingridin käsityksen mukaan, verkko-omaisuuden arvostamisessa ei ole kyse ”inflaatiokorjauksesta”, vaan nimenomaan omaisuuden arvon mahdollisimman oikeasta määrittämisestä. Yrityksen omistaja eli sijoittaja arvioi yrityksen tulosta suhteessa tähän todelliseen omaisuuden käyttöarvoon eli sitä vastaavaan yrityskohtaiseen markkina-arvoperusteiseen pääomaan, ja tälle pääomalle omistaja vaatii tuottoa. Päätösluonnoksen malli ei myöskään huomioi toimialan tehostumista ja tuottavuuskehitystä. Toiseksi toisin kuin Energiavirasto on Päätösluonnoksessaan katsonut, Fingridin näkemyksen mukaan oman pääoman tasausarvo ei voi olla negatiivinen. Jos oman pääoman tasausarvo olisi negatiivinen, verkkotoimintaan sitoutuneen oikaistun omaisuuden arvo olisi pienempi kuin eriytetyn taseen vastaavaa-puolen arvo. Tällainen tilanne johtaisi sijoittajan kannalta hyvin käytännön elämälle vieraaseen tilanteeseen, jossa valvontamallin mukaisella verkkoon sijoitetulla pääomalla ei ole sitä vastaavaa verkko-omaisuusarvoa ja sijoittajaomistajan kannattaa silloin rahoitusteorioiden mukaisesti ohjata pääomansa vaihtoehtoihin markkinaehtoihin sijoituskohteisiin.

Fingrid pitää lisäksi Energiaviraston viime hetkellä tekemää verkko-omaisuuden arvostusperiaatteen menetelmämuutosta virheellisenä myös jo sen takia, ettei Energiavirasto ole pystynyt arvioimaan tekemässään vaikutusarvioinnissa muutoksen vaikutusta valvottavaan yhtiöön, toiminnan ohjausvaikutuksiin eikä yhtiön toiminnalle asetettujen tavoitteiden täyttymiseen ja siten valvontamenetelmien lopputulosta kokonaisuutena, niin että valvonnalle asetetut tavoitteet saavutetaan. Päättöluonnoksen mukaan Energiaviraston tulee valvontamenetelmissä kuvata se valvontamenetelmien muodostama kokonaisuus, jonka pohjalta määritetään sähkömarkkinalainsäädännössä tarkoitettu kokonaisuutena arvioiden kohtuullinen hinnoittelu. Nyt esitetty Päättöluonnos ei siten voi vastata valvontamenetelmille asetettuja tavoitteita varmistaa verkonhaltijalle sellainen lopputulos ja tuottotaso, jolla verkonhaltija kykenee varmistamaan tarpeelliset investoinnit, verkon kehittämisen riittävän toimitusvarmuuden turvaamiseksi sekä liiketoiminnan muun asianmukaisen kehittämisen ja elinvoimaisuuden pitkällä tähtäimellä. Koska näin iso ja radikaali menetelmämuutos on jätetty kokonaan huomioimatta vaikutusarvioinnissa, antaa vaikutusarvioinnin lopputulos täysin virheelliseen johtopäätöksen siitä, että Päättöluonnoksen sisältämien muutosten nettovaikutus verkonhaltijalle olisi Energiaviraston laskelmien mukaan 30 miljoonaa euroa hinnoitteluvarama nostava. Fingrid pitääkin siten erityisen moitittavana, että Energiavirasto esittää valvontamenetelmiin sisällytettäväksi näin poikkeuksellisen suuren menetelmämuutoksen pystymättä edes arvioimaan muutoksen euromääräistä vaikutusta kantaverkkotoimintaan ja siten verkkoyhtiön edellytyksiin turvata rahoituksensa tulevien suunniteltujen investointien toteuttamiseen sekä yhtiön toiminnan vaikutuksiin yhteiskuntaan ja Suomen 2035 hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamiseen. Kuten Fingrid on edellä yleisten huomioiden osalta todennut, pitkän kymmeneksi vuodeksi laaditun investointiohjelman merkittävä supistaminen valvontamallin muutoksen edellyttämänä tarkoittaisi sitä, ettei Fingrid enää pystyisi vastaamaan niihin vihreän siirtymän edellyttämiin kapasiteettilisäyksiin ja ilmastotavoitteisiin, joihin yhtiö on sitoutunut. Fingrid pitääkin erikoisena, että muutoksen valmistelussa ei ole otettu huomioon edellä mainittuja vaikutuksia ja muutoksen valmistelu on toteutettu näin viime hetkillä,

Energiavirasto toteaa vaikutusarvioinnissaan myös, että verkonhaltijan vastuulla on tarvittaessa tehdä itse yhtiötä koskeva vaikutusarviointi. Fingrid katsoo, että on nimenomaan Energiaviraston vastuulla osana huolellista valmistelua pyrkiä selvittämään sen esittämien menetelmämuutosten vaikutus tai mikäli Energiavirasto ei tätä pysty tekemään sen tulisi pidättäytyä esittämästä sellaisia muutoksia, joiden johdosta valvontamenetelmien muodostava kokonaisuus ja sen ohjausvaikutus ei ole valvonnasta vastaavalla viranomaisellakaan tiedossa. Fingridin kuitenkin näin nopealla aikataululla tehdyn alustavan arvion mukaan verkko-omaisuuden määrittämisperusteiden muutos alentaisi yhtiön tuottopohjan arvoa [(salassa pidettävä materiaali)] laskien Fingridin taloudellisen riskinsietokykyä merkittävästi ja vaarantaen suunnitellut investoinnit kantaverkkoon.

Verkko-omaisuus tulee päivittää käyttäen päivitettyjä yksikköhintoja

Fingrid esittää, että verkko-omaisuus arvostettaisiin kuudennen valvontajakson alkuun verkon rakentamisen kustannuksia vastaavilla yksikköhinnoilla nykyarvoon, koska tämän mukainen menetelmä kokonaisuutena johtaa sellaiseen lopputulokseen, joka säilyttää verkon nykykäyttöarvon ja mahdollistaa tulevien vuosien historiallisen laajan investointiohjelman. Fingridin näkemyksen mukaan voimassa olevan valvontamallin mukainen verkko-omaisuuden arvostamismenetelmän

jatkamista puoltaa se, että se on mahdollistanut nykyisen optimaalisen ja tehokkaan tavan ylläpitää verkkoa niin kauan kuin se on teknistaloudellisesti järkevää.

Verkko-omaisuuden uudelleen arvostaminen Pääösluonnoksen mukaisesti ei yhtiön näkemyksen mukaan johda kaksinkertaiseen inflaatiotuottoon, vaan sähköverkon arvostaminen nykykäyttöarvoon eli yritysکوhtaiseen markkina-arvoon varmistaa keskimäärin kohtuullisen tulorahoituksen, joka on johtanut kansainvälisesti verrattuna erinomaiseen laatuun ja käyttäjien kannalta edulliseen hinnoitteluun. Pääösluonnoksen mukaisesti valvontajakson yksikköhinnat määriteltäisiin koko verkkokomponentin 40—80 vuoden elinkaarelle yhtenä tai kahtena vuonna valmistuneiden verkkohankkeiden perusteella. Vuosien 2024—2027 aikana Fingrid on investoimassa yli kahden miljardia euroa verkkoon ja arvo näille investoinneille määriteltäisiin vuosina 2019—2020 tehtyjen urakatilausten pohjalta. Vuosien 2019—2020 jälkeen rakentamisen hinnat ovat nousseet kymmeniä prosentteja. Näin ollen vuosien 2024—2027 investoinnit olisi toteutettava valvontamenetelmien yksikköhintoja huomattavasti korkeammilla hinnoilla. Tämä johtaisi kahden miljardin euron investointeihin, joille ei ole mitään edellytyksiä saada kohtuullista tuottotasoa, ja näin hankkeiden kannattavuus jäisi alhaiseksi ja hankkeet toteuttamiskelvottomaksi. Fingrid on julkinen osakeyhtiö eikä se voi tehdä merkittävästi omistaja-arvoa tuhoavia investointeja, joilla ei nähdä olevan riittävää tulontuottokykyä, osakeyhtiölakiinkin nojaten. Tämäkin osaltaan ohjaa Fingridiä pysäyttämään investointiohjelman mahdollisimman nopeasti. Nykyiset valvontamenetelmät ovat antaneet pitkän aikavälin hinnoittelusuojan sekä kantaverkkoyhtiölle, että sen asiakkaille, mikä on johtanut optimaalisiin teknisiin ratkaisuihin, kansainvälisesti mitattuna todella tehokkaisiin investointeihin sekä erittäin edullisiin siirtohintoihin. Lisäksi on huomionarvoista, että nykyisen valvontamallin aikana teollisuus, sähköntuottajat, jakeluyhtiöt ja kantaverkkoyhtiö ovat voineet tehdä jatkuvasti kauppaa voimajohdoista ja sähköasemista, jotta verkko on kulloinkin voinut olla teknisesti tehokkaimmassa käytössä. Verkkoyhtiöt voivat käydä kauppaa, koska verkon arvo tuottopohjassa vastaa verkon todellista markkina-arvoa. Parhaillaan pelkästään Fingrid käy neuvotteluja yli kymmenen voimajohto-osuuden ostoista ja myynneistä. Vaikutus on sama muille verkkoyhtiöille, jotka niin ikään käyvät kauppaa voimajohdoista ja sähköasemista. Mikäli nämä ja tulevaisuudessa käytävät neuvottelut kariutuvat valvontamenetelmien muutokseen, lopputuloksena on kalliimpi, tehottomampi ja ympäristövaikutuksiltaan suurempi sähköverkkoinfra.

Fingrid näkee riskinä, että nyt esitetty historiallisiin investointikustannuksiin perustuva verkko-omaisuuden arvostusmalli ei kannusta jatkamaan ikääntyneen verkkokomponentin elinikää, kun perusparannuskustannuksia ei enää pysty kattamaan sallituilla poistoilla, joiden arvo laskee arviolta noin 90—95% nykyiseen valvontamalliin verrattuna. Näin ollen perusparannusinvestoinnit eivät ole kannattavia ja verkkoa on lopulta uusittava aikaisempaa nuorempana, mikä johtaa tehottomuuteen ja lopulta korkeampiin siirtomaksuihin. Kantaverkossa ikääntyneiden mutta edelleen toimintakuntoisten verkkokomponenttien määrä on merkittävä. Tasapoistojen inflaatiokorjaus tulee säilyttää, jotta tasapoistoilla on tulevillakin valvontajaksoilla mahdollista rahoittaa riittävät korvausinvestoinnit ja verkon käyttöiän jatkamisen mahdollistavat perusparannusinvestoinnit.

Kohtuullinen tuottoaste

Beeta-kertoimen verrokkiryhmän määrittely ei huomioi Fingridin toiminnan luonnetta ja riskisyyttä sekä siinä tapahtunutta muutosta

Päätösluonnoksen mukaisesti kohtuullisen tuottoasteen määrittelemisen tapahtuu aikaisempien valvontamallien tavoin WACC-mallin kautta. Fingridin näkemyksen mukaan Päätösluonnoksen WACC-mallissa käytetty beeta-kertoimen verrokkiryhmä (Elia, National Grid, Red Electrica ja Ren Redes Energias) ei kuitenkaan edusta kattavasti sähköjärjestelmää ja sähkömarkkinamallia, jossa Fingrid operoi ja vastaa valtakunnan järjestelmävastuusta. Päätösluonnoksessa esitetty oman pääoman beeta-kertoimen alentaminen nykyisestä ei vastaa riskisyyden kasvua yhtiön toimintaympäristössä, jolloin beeta-kertoimen tulisi kasvaa.

Esimerkkinä riskisyyden muutoksesta voidaan pitää yhtiön operatiivisten kustannusten merkittävää kasvua ja niihin liittyvää aiempaan suurempaa volatiliteettia sekä sitä riskiä, jonka yhtiö ottaa tasevastaavistaan tasapainottaessa valtakunnan sähkötasetta. Yhtiön operatiivisten kustannusten suhde sallittuun tuottoon on ennustettu kasvava merkittävästi seuraavien vuosien aikana. Tämä johtaa siihen, että yhtiön kustannusrakenteesta yhtä suurempi osa koostuu operatiivisista kustannuksista, joihin yhtiöllä on vain rajalliset vaikuttamismahdollisuudet. Tällöin Fingridin taloudellisen riskien sietokyky liiketoiminnan jatkuvuuden varmistamisessa korostuu entisestään.

Fingridin toiminnan riskisyyttä arvioitaessa, tulee huomioida riskit, jotka liittyvät valtakunnan sähkön kysynnän ja tarjonnan tasapainottamiseen osana järjestelmävastuun hoitoa. Tähän liittyy myös nopeat muutokset asiakkaiden kulutus ja tuotantokäyttäytymisessä sekä ennennäkemättömät tekniset haasteet. Nyt verrokkiryhmässä ei ole esimerkiksi yhtään tasevastaavana toimivaa sähkön myyntiyhtiötä, joiden tasevastuuseen liittyvää riskiä myös Fingrid valtakunnallisena taseselvityksestä vastaavana kantaverkonhaltijana osaltaan kantaa. Verrokkiyhtiöiden valintaan liittyy haaste, sillä eri maissa toimivat kantaverkkoyhtiöt, toimintaympäristö ja markkinat poikkeavat toisistaan. Suomen markkinalla on useita erityispiirteitä kuten jyrkästi kasvava tuulivoiman osuus, Euroopan suurin ydinvoimalaitos ja sähkömarkkinan nopea kasvu sen nykyiseen kokoon verrattuna.

Yhtiön näkemyksen mukaan kaikki Fingridin toimintaan liittyvät merkittävät riskitekijät tulisivat huomioida beeta-kertoimen määrittämisessä, jotta se edustaisi Fingridin toiminnan luonnetta ja yhtiön toimintaympäristön muutoksen ja tehtävien laajuuden myötä kasvaneita riskejä, esimerkiksi vastapuoliriskit, verkkoturvallisuuteen liittyvät riskit, investointeihin liittyvät riskit ja markkinariskit. Yhtiön näkemyksen mukaan valvontamenetelmien tulisi sallia aikaisempaa korkeampi tuotto kattamaan kohonnutta toiminnan riskisyyttä.

Lisäksi keskeisten parametrien päivitys verrokkiryhmän markkinadatan perusteella joka 2. tai 4. vuosi verrokkiryhmän talouskehityksen mukaan kasvattaa tähän parametriin liittyvää epävarmuutta ja riskejä, joka olisi syytä myös huomioida oman pääoman riskisyyttä määritettäessä.

Markkinariskipreemio

Päätösluonnoksessa on sovellettu implisiittistä maariskipreemiota, joka on johdettu AAA-luottoluokituksellisen maan (Yhdysvallat) markkinatuotto-odotuksen ja riskittömän koron erotuksena. Päätösluonnoksessa esitetyssä valvontamallissa kohtuullisen tuottoasteen määrittämisessä käytetään sitä vastoin oman pääoman kohtuullisen kustannuksen perustana olevana riskittömänä korkokantana Saksan valtion kymmenen vuoden obligaatioiden korkoa.

Fingrid ei näe perustetta käyttää valvontamallissa kahden eri valtion riskittömiä korkokantoja, vaan markkinariskipreemiossa ja kohtuullisen tuottoasteen määrittelyssä tulisi johdonmukaisuussyistä viitata samaan riskittömään korkokantaan.

Fingridin esitys WACC-parametrien määrittämiseen

Fingrid pitää kohtuullisen tuoton valvontamallin WACC-parametrien päivittämistä tärkeänä vastaten markkinatilannetta. Fingridin mukaan WACC-parametrien määrittämisessä käytettäväksi esitetty vertailuryhmä ei vastaa yhtiön toiminnan riskisyyttä.

Fingrid esittää, että

1. Oman pääoman riskisyyttä kuvaava beeta-kerroin päivitetään vastaamaan paremmin kohonnutta riskitasoa käyttämällä samaa beeta-kerrointa kuin jakeluverkkoyhtiöillä, johon lisätään 0.15 kattamaan Fingridin järjestelmävastuusta koituvat erityispiirteet ja toimintaan liittyvät riskit.
2. markkinariskipreemion määrittämisessä riskitön korko muutetaan vastaamaan valvontamallissa yleisesti käytettyä riskitöntä korkoa (Saksan valtion kymmenen vuoden obligaatio korko).

Laatukannustin

Fingridin näkemyksen mukaan laatukannustin ei Päätösluonnoksessa esitetyssä muodossa toimi symmetrisesti, koska keskeytyshaittojen taso on laskenut viime vuosina verkon korkean käyttövarmuuden vuoksi ja vertailutaso laskee edelleen voimakkaasti, kun keskeytyshaittakustannusten laskennassa käytetyt yksikköhinnat laskevat. Vertailutaso tulee todennäköisesti olemaan alle 3 % kohtuullisesta tuotosta, joten Fingridillä ei olisi tosiasiallista mahdollisuutta symmetriseen kannustimeen.

Fingrid, esittää, että laatukannustimen vaikutusta tulisi alentaa noin puoleen Päätösluonnoksessa esitetystä.

Tehostamiskannustin

Tehostamistavoitteen kiristäminen ja vaikutus on merkittävä heikennys

Energiavirasto esittää Päätösluonnoksessa kantaverkonhaltijan yleisen tehostamistavoitteen arvoksi kuudennella valvontajaksolla 0 % ja seitsemännellä valvontajaksolla 1 %. Fingridin näkemyksen mukaan myöskään seitsemännelle valvontajaksolle ei tulisi esittää lainkaan yleistä tehostamistavoitetta.

Sitä vastoin Fingrid pitää toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa huomioon otettavaa tehostamiskannustimen enimmäisvaikutuksen esitettyä 10 %:n tasoa verkonhaltijan kyseisen vuoden kohtuullisesta tuotosta edelleen liian korkeana.

Päätösluonnoksessa esitetty tehostamiskannustin, jonka osuus sallitusta tuotosta olisi +/- 10 %, vastaisi noin neljäsosaa yhtiön kontrolloitavista kustannuksista. Kantaverkkotoiminnassa suorat verkon kunnossapitokulut edustavat vain noin 20 %:n osuutta kontrolloitavista kustannuksista. Tämä tarkoittaa, että yhtiön tulisi supistaa toimintaansa, esimerkiksi henkilöstön määrää ja investointiohjelmaa sopeuttamalla, tehokkuuskannustimen negatiivisen tulosvaikutuksen pienentämiseksi. Fingrid toteaa myös, että kontrolloitavien kustannusten suhde yhtiön omaisuuden arvoon on alhainen, vain noin 3 %, mihin suhteutettuna kannustimen suuruusluokka olisi myös kohtuuton.

Fingridin näkemyksen mukaan tehostamistavoitteen kiristämiseksi ja aikaisempaa mallia huomattavasti isommalle vaikutukselle oikaistun tuloksen laskennassa ei ole perusteita. Tehostamistavoitteen kiristäminen ei mahdollistaisi Fingridin toiminnan välttämätöntä kehittymistä, uusiin tehtäviin laajentumista, tulevaan sähkön kulutuksen kasvuun varautumista ja riittävän riskien hallinnan toteuttamista sekä lisääntyneeseen regulaatioon vastaamista. Mikäli tehokkuuskannustimen osuutta sallitusta tuotoista lisättäisiin, tämä ei olisi Fingridin näkemyksen mukaisesti millään tapaa symmetrinen ja valvontamenetelmiin liittyvien tavoitteiden mukainen toimenpide sähkön kantaverkkoliiketoiminnalle. Tehokkuuskannustimen osuuden lisääminen kohtuullisen tuoton laskennassa ei huomioi sähkön kantaverkkoliiketoiminnan kustannusrakennetta ja tosiasiallisia mahdollisuuksia ilman toiminnan merkittävää sopeuttamista vaikuttaa kustannusrakenteeseen ja sitä kautta ehdotetun menetelmän tuloksiin kustannustehokkuuden tarkastelussa. Järjestelmävastuullisessa kantaverkkotoiminnassa ei ole tapahtunut muutosta, mikä mahdollistaisi merkittävän operatiivisten kustannusten alentamisen.

Fingrid toimii tehokkaasti, mutta verkkovolyymi ei kuvaa toiminnan laajuutta

Fingridin toiminta on useassa tutkimuksessa todettu olevan erittäin kustannustehokasta verrattuna sen eurooppalaisiin verrokkeihin. Fingridin siirtomaksut ovat viimeisimmän eurooppalaisen vertailun perusteella toiseksi edullisimmat noin 20 maan vertailuryhmässä. Fingridin tavoitteena on toimia jatkossakin kustannustehokkaasti ja tarjota näin osaltaan kilpailuetua Suomessa toimiville yrityksille. Fingrid pitääkin positiivisena Päätösluonnoksessa esitettyä muutoksena, että sen menestyminen benchmark-tutkimuksissa nyt huomioitu osana tehostamiskannustinta.

Päätösluonnoksessa, kuten myös aikaisemmassa valvontamallissa, esitetty kustannusinsentiivimalli mittaa verkkotoiminnan laajuutta ainoastaan verkkovolyymin komponenttien määrällä kustannusinflaatio huomioiden. Kuitenkin kantaverkkotoiminnan kustannuksiin vaikuttava kustannustekijöiden määrä on huomattavasti mallin tunnistamaa verkkovolyymiä ja sen kehitystä laajempi.

Kantaverkkotoimijalle kohdistetaan enenevässä määrin uusia vaatimuksia ja tehtäviä, jotka lisäävät toiminnan kustannuksia ja riskiä. Muun muassa Suomen vuoden 2035 hiilineutraalisuustavoite ja yritysten, kaupunkien ja kuntien ilmastotavoitteet lisäävät tarvetta kehittää toimintaa ja yhteistyötä sekä kantaverkkoa varautuen nopeaan sääriippuvan uusiutuvan energian kasvuun sekä suuriin sähkön kulutuskohteisiin sähköjärjestelmässä. Kehityshankkeiden määrä on ennätysasuuri. Yhtiöllä on noin 150 muuta kuin verkkoinvestointeihin liittyvää kehityshanketta meneillään. Vastatakseen tähän energiajärjestelmän murrokseen yhtiö on päivittänyt kantaverkon investointiohjelman viiden vuoden takaisesta noin yhdestä miljardista eurosta nykyiseen noin neljään miljardiin euroon seuraavan kymmenen vuoden aikana. Parhaillaan Fingridin on hallittava noin 370 000 MW edestä erilaisissa kehitysvaiheissa olevia asiakkaiden tuotanto-, kulutus- ja sähkönvarastointihanketta. Edellä mainitut asiat vaativat suunnittelua, luvitusmenettelyjä, investointien sovittamista kantaverkon käyttöön ja asiakkaille koituviin keskeytyksiin, yhteistyötä, toteutusta ja ylläpitoa kasvattaen toiminnan volyymin koko yhtiön laajuisesti. Toiseksi ikääntyvä ja laajeneva siirtoverkko sekä monimutkaistuva sähköjärjestelmä tarkoittaa sitä, että investointihankkeet vaativat entistä enemmän suunnittelutyötä ja valmistelua siirryttäessä suuntaajavaltaiseen sähköjärjestelmään. Investointihankkeet ovat pituudeltaan jopa 7–8 vuotta ja rajayhteyksiä koskevat hankkeet jopa tätäkin pidempiaikaisempia. Lisäksi verkon erilaisten muutostöiden määrä uusien investointien myötä kasvaa ja monimutkaistuu johtaen myös olemassa olevien verkonosien purkuihin. Valmistelukulukustannuksia lisää myös voimajohtojen voimakkaasti kasvanut YVA-selvitystarve. Nykyisin YVA-selvitettyjen voimajohtokilometrien määrä vastaa lähes rakennettuja voimajohtokilometrejä ja ainoastaan muutamaa YVA-selvitettyä voimajohtohanketta (Olkiluoto 4:n ja Fennovoiman hankkeet) ei ole toteutettu. YVA-selvitysten kulut toteutuvat huomattavasti tehostamiskannusteissa huomioitavaa verkkovolyymin kasvua aikaisemmin. YVA-selvitysten lisäksi tehdään 110 kV voimajohtojen ympäristöselvityksiä sekä sähköasemahankkeiden luontoselvityksiä, joiden määrä myös on kasvanut voimakkaasti. Tulevaisuudessa luonnon monimuotoisuuteen ja sähköjärjestelmän käyttövarmuuteen liittyvät kysymykset tulevat lisääntymään kantaverkkoa suunniteltaessa ja verkostolaajennuksia toteutettaessa. Nämä valmistelukustannukset kirjautuvat vuosikuluksi.

Lisäksi Fingridin tehtäväksi säädetty järjestelmävastuun hoito monimutkaistuu ja reaaliaikaistuu entisestään. Prosessien kehittämien ja automatisointi vaatii resursseja. Järjestelmävastaavana kantaverkkotoimijana Fingrid ei ole vastuussa yksin voimajärjestelmäomaisuudesta vaan myös koko voimajärjestelmän toiminnasta, jonka käyttö vaatii kasvavassa määrin resursseja muun muassa jatkuvaan kehittämiseen, yhteistyöhön ja entistä monimutkaisempien järjestelmien ylläpitoon. Tämä kasvattaa yhtiön operatiivisia kustannuksia.

Lopuksi sähkömarkkinoiden kehitys vaatii lisää resursseja kotimaisella, pohjoismaisella ja eurooppalaisella tasolla. Yhä kasvavassa määrin ja nopeammalla aikataululla tulee Fingridin toimintapiiriin uusia lisääntyvän EU-regulaation, eurooppalaisen markkinakehityksen ja markkinaintegraation vaatimia kehityshankkeita sekä yhteispohjoismaisia kehitysprojekteja. Kuvaavaa kehityshankkeiden resurssi-intensiivisyydestä on se, että markkinakehityshankkeet ovat hyvin pitkäkestoisia vaatien useita eri kehitysvaihteita ja hankkeiden vaatimustaso muuttuu kehityksen aikana vaatien yhä enemmän yli maiden rajat ylittävää yhteistyötä useiden sidosryhmien kanssa ml. kansalliset kantaverkkotoimintaa valvovat viranomaiset. Sähkömarkkinoiden kehityshankkeiden toteutus ja ylläpito vaatii resursseja kuten henkilöstöä, ulkoisia palveluita sekä tietojärjestelmäkehitystä. Useat palvelumaksut kuten ylläpito-, järjestelmien lisenssi- ja viranomaismaksut, ovat myös kasvaneet inflaatiota merkittävästi voimakkaammin. Lisäksi hankkeiden hallinnointi vaatii tukitoimia ja johtamista. Nämä markkinakehityshankkeet ja niiden kustannukset eivät siten ole suoraan Fingridin vaikutusmahdollisuuksien piirissä. Kuitenkin Fingridillä tulee olla kyky toteuttaa ja varautua toteuttamaan myös tällaisia yhteiskunnan edun edellyttämiä kehityshankkeita ilman, että siitä aiheutuu Fingridin omistajille merkittävää tuoton menetystä.

Fingridin esittämä malli tehokkuuskannustimeksi

Fingrid esittää, että tehostamiskannustimen enimmäisvaikutuksen tasoksi asetettaisiin +/- 5 % nyt päätösluonnoksessa esitetyn +/- 10 %:n sijaan. Fingridin esittämä malli perustuisi siten aikaisemmalla neljännellä ja viidennellä valvontajaksolla voimassa olleelle tehokkuuskannustinmallille, jota kuitenkin korjattaisiin vielä kansainvälisen kustannustehokkuusvertailun perusteella, kuten nyt on esitetty myös Päätösluonnoksessa. Myös Fingridin esittämässä mallissa benchmark-vaikutuksen enimmäistaso olisi 2 %.

Fingrid esittää, että kuudennella ja seitsemännellä valvontajaksolla maksimissaan 5 % kannustinvaikutuksesta voisi muodostua toteutuneiden kustannusten ja tehostamiskustannusten välisestä erotuksesta. Tämän lisäksi toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa huomioitaisiin eurooppalainen kantaverkonhaltijoiden tehokkuusselvityksen mukainen tehokkuusluku, jonka vaikutus voi olla enintään +/- 2 % verkonhaltijan kohtuullisesta tuotosta. Joka tapauksessa näiden tehostamiskannustimien yhteisvaikutus olisi aina rajattu maksimissaan +/- 5 %:n verkonhaltijan kohtuullisesta tuotosta.

Lisäksi Fingrid esittää, että verkkovolyymien tarkasteluun tuotaisiin uusia ajureita verkkokomponenttimäärän kehityksen lisäksi kuvaamaan Fingridin toiminnan laajenemista sekä kontrolloitavien kustannusten määritelmä tarkastettaisiin. Kontrolloitaviin kustannuksiin tulisi sisällyttää ne kustannukset, joihin Fingridillä on tosiasiallinen vaikutusmahdollisuus ilman että sen perustehtävä vaarantuisi.

Investointikannustin

Fingridin näkemyksen mukaan Energiaviraston Pääösluonnoksessa esittämän investointikannustimen hyötyleikkuri ei ole sovellettavissa kantaverkkotoimintaan. Tämä sen vuoksi, että Fingridillä ei ole vertailuryhmää vaan yksikköhinnat perustuvat Fingridin investointihankkeiden kustannuksiin. Fingridillä ei siten ole mahdollisuuksia vastaavaa tehokkuushyötyyn kuin jakeluverkkoyhtiöillä investointikannustimen osalta. Siten, investointikannustimen hyötyleikkuria ei tule ottaa osaksi kantaverkkoyhtiön investointikannustinta.

Energiaviraston Pääösluonnoksessa esittämällä investointikannustimen hyötyleikkurilla puututtaisiin tilanteeseen, jossa verkonhaltijoilla on puutteita tehdä kirjanpidossaan investointien aktivointeja oikea-aikaisesti vastaamaan todellista käyttöönoton ajanhetkeä ja verkonhaltija saa näin ollen perusteetonta ylimääräistä tuottoa. Fingrid pitää tätä käsitystä virheellisenä, ja toteaa, että Fingrid aktivoi omaisuuden kirjanpidon taseeseen ja tuottopohjaan samana vuonna kirjanpitolakien edellyttämällä tavalla. Sekä kirjanpitolain mukaisten kirjausten tekeminen että sähkömarkkinalain mukaisen regulaatiomallin noudattaminen sisältyvät olennaisena osana tilintarkastajan tekemään lakisääteiseen tilintarkastukseen ja tilintarkastaja on veloitettu viestimään tilinpäätöksestä antamassaan tilintarkastuskertomuksessa, mikäli yhtiön laatima tilinpäätös sisältäisi olennaisia virheitä tai ei olisi tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukainen ja ei täyttäisi lakisääteisiä vaatimuksia. Yhtiön tilintarkastajan antamat tilintarkastuskertomukset eivät ole sisältäneet lausumia virheistä tai epätarkoista kirjanpitokäytännöistä eikä yhtiön käytänteisiin liity Energiaviraston epäilemää perusteettoman hyödyn tavoittelua.

Investointiprojektien kaikki kustannukset eivät ole toteutuneet vielä siinä vaiheessa, kun investointiprojektin omaisuus otetaan käyttöön ja tehdään aktivointi aktivointihetkeen mennessä syntyneistä kustannuksista kirjanpidossa, vaan osa kustannuksista toteutuu vasta käyttöönottoa seuraavina vuosina, kuten korvaus maa-alueista ja investointien viimeiset maksuerät. Valmistuvien investointiprojektien määrä ja laajuus vaihtelevat vuosittain ja tämän johdosta valmistumisvuotta seuraavina vuosina toteutuvat ja aktivoitavat investointikustannukset vaihtelevat eri vuosina, jota esitetty investointikannustin ei millään tavalla huomioi vaan johtaisi kohtuuttomaan sanktiovaikutukseen vuosilta, joilta tuleville vuosille siirtyvät investointikustannukset ovat suuremmat kuin edelliseltä vuodelta kyseiselle vuodelle siirtyneet. Huomioitavaa on myös se, että yhä suurempi osa Fingridin investointihankkeista on suuria, useita vuosia kestäviä hankkeita, joissa kustannukset kertyvät pitkällä ajalla.

Esimerkiksi, sähköasemien katkaisijakenttiä tai voimajohtorakenteita on järkevää tehdä ja tehdäankin usein ennakoon. Kustannukset aktivoidaan taseeseen, mutta kentät voivat olla

pahimmillaan vuosia ”varatilassa”, jolloin ne eivät näy tuottopohjan komponenttimäärissä. Kun asiakas liittyy sähköasemalle muutama vuosi hankkeen valmistumista myöhemmin, kenttä aktivoidaan vasta kyseisenä ajankohtana tuottopohjaan. Tällöin investointileikkuri leikkaisi puolet katkaisijakentän tai muun verkko-omaisuuden arvosta. Näin ollen kantaverkkoyhtiö ei voisi rakentaa asiakaslähtöisesti mitään etukäteen vaan kaikki olisi tehtävä juuri tarpeeseen, mikä ei ole käytännössä mahdollista ilman, että esimerkiksi asiakasliityntöihin aiheutuisi Fingridistä johtuvaa ajallista viivästystä, kun varmistettaisiin ettei verkko-omaisuutta valmistu etukäteen. Lisäksi tästä aiheutuisi erillisiä pieniä projekteja mikä nostaisi kustannuksia sekä lisäisi kantaverkon keskeytysten määrää merkittävästi ja siten aiheuttaisi tehottomuutta ja negatiivisia ohjausvaikutuksia.

Toinen seikka on se, että Fingridin laajat hankkeet valmistuvat usein kahden vuoden aikana, esimerkiksi siten, että ensimmäisenä vuonna taseeseen aktivoidaan laaja osa kytkinlaitoksesta, rakennukset ja muu infra (taseen aktivointi suurempi kuin tuottopohjan aktivointi) ja toisena vuonna otetaan käyttöön loput katkaisijakentistä (taseen aktivointi on pienempi kuin tuottopohjan aktivointi). Usein myös viimeiset investointiin liittyvät maksuerät, jotka liittyvät esimerkiksi dokumentaation toimitukseen, siirtyvät hankkeen käyttöönottoa seuraavalle vuodelle, jolloin investointiin liittyvien kustannusten aktivointi taseeseen jaksottuu väkisinkin usealle vuodelle. Tuottopohjaan Fingrid ei pysty aktivoimaan esim. 90 km sadan kilometrin pituisesta johdosta vain sen vuoksi, että 10 % hankkeen kustannuksista on vielä maksamatta. Lisäksi myös sähkölinjojen maa-alueiden lunastuskorvaukset maksetaan vasta 1—2 vuotta voimajohdon käyttöönoton jälkeen, mutta johtokatu on tosiasiallisessa käytössä jo aiemmin, eli sen tulisi olla aktivoituna tuottopohjaan. Lunastuskorvauksille tulee kuitenkin maksaa 6 % korko maa-alueiden haltuunotosta lähtien. Korkojen takia Fingrid ei hyödy lainkaan lunastuskorvausten maksujen viivästymisestä. Fingrid huomauttaa myös, että maksuerien siirtymä eri vuosina ei ole tasainen vaan yhtenä vuonna voi valmistua valtava määrä hankkeita ja toisena vuonna vain vähän hankkeita. Verkko on aktivoitava taseeseen kirjanpitolain mukaisesti ja tilintarkastajat valvovat aktivointien oikeellisuutta. Fingrid ei voi muuttaa taseen aktivointeja tuottopohjan aktivointien perusteella.

Innovaatio- ja joustokannustimet

Joustokannustin

Fingridin näkemyksen mukaan joustokannustin tarjoaa kantaverkkotoimijalle halutessaan mahdollisuuden hyödyntää valvontamallin tarjoamaa kannustinta suunniteltaessa sekä myöhemmin toteutettaessa verkkoinvestointeihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisuita. Joustojen suunnittelu ja toteutus vaatii resursseja, jotka nykyisessä valvontamallissa heikentävät yhtiön kustannustehokkuutta. Tältä osin joustokannustimen sisällyttäminen valvontamenetelmiin on positiivinen kehityssuunta.

Joustokannustimen tarkoituksena tulisi olla kansantalouden kokonaishyödyn kasvattaminen ja oikeudenmukainen hyödynjako. Operatiivisten kulujen läpilaskuttaminen joustokannustimen kautta mahdollistaa joustojen käytön, mutta ei kannusta joustojen hyödyntämistä yritystaloudellisesti.

Verkkoyhtiön näkökulmasta jouston hyödyntäminen edellyttää henkilöstöresursseja sekä aiheuttaa välillisiä kuluja, jotka heikentävät yrityksen kannattavuutta tehokkuuskannustimen kautta.

Joustomarkkina on vielä kehittymätön ja tulevina vuosina on odotettavissa sen nopeaa kehittymistä. Tästä syystä olisi tarkoituksenmukaista tarkastella joustokannustinta uudelleen ennen jälkimmäisen valvontajakson (2027—2031) alkamista. Nyt alkavan valvontajakson aikana olisi mahdollista kerätä tietoa joustomarkkinan kehittymisestä ja muovata joustokannustin aidosti kannustavaksi vaihtoehdoksi siten, että sähkön loppukuluttajan, verkkoyhtiöiden ja koko yhteiskunnan hyöty tulisi huomioitua mahdollisimman hyvin.

Joustokyvyyden kehittämiseksi ja jouston hyödyntämiseksi syntyy kuluja prosessi- ja järjestelmämuutoksiin sekä markkina-alustojen ja työkalujen kehittämiseen (esim. joustomarkkina-alusta, joustorekisteri, joustojen koordinointi), henkilöstöresurssien hankkimiseksi. Lisäksi syntyy operatiivisia kuluja jouston markkinaehtoisesta hankinnasta ja mahdollisten kaupallisten toimijoiden operatiivisista maksuista (esim. kaupallinen jousto-operaattori). Olisi tärkeää, että Energiavirasto täsmentää sisältyvätkö kaikki edellä mainitut kulut ehdotettuun joustokannustimeen ja onko muita kuluja, joita kannustimeen voidaan sisällyttää. Lisäksi olisi hyvä vielä täsmentää ainakin esimerkein, mitä tarkoitetaan markkinaehtoisilla joustoratkaisuilla ja sisältyvät esimerkiksi nykyisten reservimarkkinoiden kehittäminen edellä mainittuihin joustoratkaisuihin.

Nyt ehdotettu joustokannustin antaa mahdollisuuden joustosta aiheutuneiden kulujen läpilaskutukseen, mikä on sinänsä kannatettava osa joustokannustinta. Tämä ei kuitenkaan vielä aseta joustoja ja verkkoinvestointeja tasa-arvoiseen asemaan keskenään, sillä jouston hyödyntäminen verkkoinvestoinnin sijaan johtaa verkkoinvestoinnista saatavan tuotto-odotuksen verran huonompaan kannattavuuteen verkkoyhtiön liiketalouden kannalta. Jos jouston hyödyntäminen (ja verkkoinvestoinnin lykkääminen tai korvaaminen) olisi ollut myös kansantaloudellisesti kustannustehokkaampi vaihtoehto kuin verkkoinvestointi, johtaa jouston hyödyntämättä jättäminen myös loppukuluttajan kannalta epäedullisempaan ratkaisuun. Joustokannustin, joka johtaa joustoratkaisujen tasa-arvoiseen vertailuun verkkoinvestointien kanssa, johtaa verkkoyhtiöiden, loppukuluttajien ja siten koko yhteiskunnan kannalta parhaaseen lopputulokseen. Lisäksi erityisesti alkuvaiheessa se edistää uusien joustoratkaisujen kehittämistä ja käyttöönottoa. Fingrid on valmis osallistumaan tasaveroisen ja aidosti kannustavan joustokannustimen kehittämiseen.

Fingrid on tehnyt tutkimusta jouston hyödyntämisen tuottamista kansantaloudellisista hyödyistä ja taloudellisen regulaation muuttamisesta. Joustosta hyötyvien osapuolten hyödynjako tulisi olla kaikkia osapuolia kannustava, jotta uusien joustoratkaisujen käyttöönottoa edistetään.

Fingridin esittämä malli joustokannustimeksi

Fingrid esittääkin, että nyt Päätösluonnoksessa esitetty joustokannustinmalli otetaan käyttöön kuudennelle valvontajaksolla ja joustokannustinta edelleen kehitetään seitsemännelle valvontajaksolle menetelmällä, jonka Energiavirasto määrittelee myöhemmin perustuen sidosyksikkökuulemisiin ja menetelmän jatkokehittelyyn.

Fingrid esittääkin muutoksia kantaverkkoyhtiölle sovellettavaan joustokannustimeen seuraavien kokonaisuuksien osalta: 1) mahdollisuus kehittää joustokannustinta valvontajaksolla 2028—2031 2) joustokannustimeen laskettavien kustannusten täsmentäminen ja 3) joustokannustimen muuttaminen siten, että investointi verkkoon olisi yhtä kannustavaa kuin investointi joustoon. Lisäksi Fingrid ehdottaa, että jos kohtien 1) ja 3) ehdotuksia ei voida huomioida valvontajaksoilla 2024—2031, Energiavirasto ryhtyy toimenpiteisiin, jotta työ joustokannustimen kehittämiseksi jaksolle 2032— alkaisi mahdollisimman nopeasti.

Joustokannustimen tasoksi Fingrid ehdottaa 1 % verkkotoiminnan liikevaihdosta jaksolle 2024—2027 ja 2 % jaksolle 2028—2032.

Muuta

Pullonkaulatulojen käsittely esitetyllä tavalla ei kannusta investointeihin

Päätösluonnoksessa esitetty pullonkaulatulojen ja niillä rahoitettujen investointien käsittelymalli poistaa kannustimen kantaverkkoyhtiön pullonkaulatuloilla rahoitettavien investointien tekemiseen ja siten vaarantaa verkon kehittämistehtävän mukaista toimintaa.

Päätösluonnoksen mukaisesti pullonkaulatuloja ei tulevassa valvontamallissa laskettaisi mukaan sähköverkko-omaisuuden oikaistuun jälleenhankinta- eikä nykykäyttöarvoon, jonka perusteella määräytyy toiminnan riskiä vastaava tuotto. Lisäksi Päätösluonnoksessa esitetään käyttämättömien pullonkaulatulojen jättämistä laskennallisen verovelan osalta korottomiin velkoihin tuottopohjan laskennassa huomioitavassa oikaistussa taseessa, mikä pienentäisi tuottopohjaa olennaisesti.

Fingridin näkemyksen mukaan verkkoinvestointien tasapoistot on tarkoitettu korvausinvestointien rahoittamiseen. Verkko-omaisuusinvestoinnille saatu tuotto taas on korvausta investointiin ja omaisuuteen liittyvästä omistamiseen, ylläpitoon ja käyttöön liittyvästä riskistä ja vastuista. Sekä tasapoistojen poistumisen ja kohtuullisen tuoton puuttumisen osalta pullonkaulatuloilla rahoitetut investoinnit eivät ole valvontamallissa muuhun verkko-omaisuuteen vertautuvia investointeja, ja kannustinvaikutus näiden investointien tekemiseen on olematon ja itseasiassa toteutuessaan vastakkaissuuntainen alentaen entisestään omistajan liiketoimintariskiä vastaavaa tuottoa. Lisäksi huomion arvoista on, että yksittäisen rajasiirtoyhteyden kehittäminen kestää 10—20 vuotta ja aiheuttaa kantaverkkoyhtiölle mittavia resurssitarpeita ja kustannuksia, jotka käytännössä ovat tehostamiskannustimen piirissä.

Päätösluonnoksen pullonkaulatulojen käsittelytapaan liittyvät yritystaloudelliset vaikutukset ovat tiivistettynä seuraavat:

1. saatujen pullonkaulatulojen laskennallisen verovelan kirjaaminen korottomiin velkoihin ja kassan huomioiminen oikaistua tasetta määritettäessä pienentää tuottopohjaa vuoden 2023 puolivälin tilanteessa [(salassa pidettävä materiaali)];
2. pullonkaulatuloilla rahoitetuille komponenteille ei saa tasapoistoja, joiden kannustinvaikutus mahdollistaisi riittävien korvausinvestointien tekemisen;
3. pullonkaulatuloilla rahoitetuille komponenteille ei saa lainkaan kohtuullista tuottoa.

Näitä vaikutuksia on arvioitu erikseen seuraavissa kappaleissa.

Saatujen pullonkaulatulojen ja sitä vastaavan kassan laskennallisen verovelan osuuden jättäminen korottomiin velkoihin pienentää merkittävästi nykyisen valvontamallin mukaista tuottopohjaa

Päätösluonnoksessa esitetään muutettavaksi yhtiön saamien kertyneiden pullonkaulatulojen käsittelytapaa jättämällä niiden laskennallisen verovelan osuus oikaistussa taseessa korottomiin velkoihin sekä huomioiden kassan ja korottomiin velkoihin kirjattujen pullonkaulatulojen erotus tuottopohjaa määritettäessä. Muutos pienentäisi merkittävästi kohtuullisen tuoton laskennassa huomioitavaa nykyistä sähköverkon arvoon perustuvaa tuottopohjaa.

Valvontamenetelmissä neljännelle ja viidennelle valvontajaksolle velaksi kirjatut pullonkaulatulot on eliminoitu oikaistulta taseelta. Päätösluonnoksen mukaan toimenpiteen tarkoitus on ollut poistaa velaksi kirjattujen pullonkaulatulojen vaikutus tuottopohjasta. Käytännössä korottomista veloista poistetut pullonkaulatulot ovat kuitenkin palautuneet oikaistulle taseelle omaan pääomaan taseen tasauksen vaikutuksesta, jolloin aikaisemmin niiden vaikutus sähköverkko-omaisuuden tuottopohjaan on ollut neutraali. Valvontapäätösluonnoksen mukaisesti kuudennella ja seitsemännellä valvontajaksolla siirtovelaksi kirjattujen pullonkaulatulojen ja kassan erotuksesta laskettu verovelan osuus kirjattaisiin korottomiin velkoihin, jolloin tämä erotus, neutraalin tasevaikutuksen sijaan, pienentäisivät verkkotoimintaan sitoutunutta oikaistua omaa pääomaa ja siten tuottopohjaa.

Fingridin näkemyksen mukaan käyttämättömiä pullonkaulatulojen ja kassan erotuksesta laskettua laskennallista verovelkaa ei tulisi sisällyttää yhtiön oikaistussa taseessa korottomiin velkoihin, koska vastaavaa käytäntöä ei esitetä sovellettavaksi myöskään pullonkaulatuloihin liittyvän verosaatavan osalta. Pullonkaulatuloilla rahoitetun investoinnin valmistuttua Fingridin tulee maksaa investointiin käytetystä pullonkaulatulosta yhteisöveroasteen suuruinen vero, josta muodostuu yhtiölle verosaatava. Maksetusta verosta aiheutuu yhtiölle välitön negatiivinen rahavirta, joka jää yhtiön katettavaksi siihen asti, kunnes yhtiö saa kyseessä olevan investoinnin vuosittaisten veropoistojen myötä kerättyä tämän verosaatavan verottajalta takaisin yli ajan.

Fingridin näkemyksen mukaan edellä esitetty käsittelytavan muutos esitetty käsittelytavan muutos olisi ristiriitainen myös sähkömarkkinalain kanssa, koska yhtiö ei voisi kerätä kohtuullista tuottoa oikaistulle verkko-omaisuudelle sitoutuneelle pääomalle. Pullonkaulatulot eivät ole Fingridin kontrolloitavissa olevaa tuloa kuten ei niiden käyttökohteetkaan, minkä vuoksi pullonkaulatuloista ei tulisi aiheutua yhtiölle negatiivisia taloudellisia seurauksia.

Pullonkaulatuloilla rahoitetuilta investoinneilta puuttuu poistojen poistumisen myötä kannustin korvausinvestointeihin

Päätösluonnoksessa esitetään, että pullonkaulatuloilla rahoitetuilta komponenteilta poistuisi sähköverkko-omaisuuden jälleenhankinta-arvosta investointikannustimessa laskettavat tasapoistot. Lisäksi Päätösluonnoksessa tasapoistojen inflaatiokorjausta esitetään poistettavaksi.

Investoinneista tehtävät poistot eivät ole verkkoliiketoiminnan tuloa. Investointikannustimessa huomioitavilla tasapoistoilla on tarkoitus rahoittaa ikääntyvän verkon korvausinvestoinnit ja ylläpitää näin siirtokapasiteetin laatu yli ajan riittävällä tasolla. Vaikka verkkoyhtiö saisi investoinnin toteutettua esimerkiksi pullonkaulatuloilla, on verkkoyhtiöllä siitä huolimatta vastuu investoinnin toimivuudesta sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti yli ajan. Mikäli myös tasapoistojen inflaatiokorjauksesta luovutaan, tasapoistotkaan eivät tosiasiallisesti mahdollista riittävien korvausinvestointien tekemistä.

Päätösluonnoksen perustelumuihistiossa ei ole tarkemmin avattu perusteita valvontamallin muuttamiseen ja pullonkaulatuloilla rahoitettujen komponenttien poisjättämiseen verkko-omaisuuden oikaistusta jälleenhankinta-arvosta, vaikka Päätösluonnoksen investointikannustinta käsittelevässä kohdassa 6.1 todetaankin yleisesti, että juuri investointikannustimen tasapoistolla on mahdollista keskimäärin kattaa jokaisen komponentin investointikustannus sen elinkaaren aikana. Poisjättäminen oikaistusta jälleenhankinta-arvosta heikentää merkittävästi verkonhaltijan kannustinta pullonkaulatuloilla rahoitettavien investointien tekemiseen, vaikka juuri rajayhdysjohtoinvestoinnit ovat keskeisessä asemassa EU-sääntelystä tulevan markkinoiden yhdentymistavoitteen kanssa. Kyseinen menettely ei olisi myöskään linjassa valvontamallin mukaisen muihin kuin rajasiirtoinvestointeihin kohdistuvien investointien käsittelyn kanssa.

Pullonkaulatuloilla rahoitettuihin investointeihin liittyy merkittäviä riskejä, jolloin niille tulee saada myös riskiä vastaava tuotto

Kriittistä infrastruktuuria oleviin rajayhdysjohtoinvestointeihin liittyy yhtiön näkökulmasta merkittävästi suuremmat riskit kuin kantaverkon muihin investointeihin: hankkeiden suunnittelun, rakentamisen ja toteutusaikataulun sekä hankkeiden toteutumiseen vaikuttavan kansallisen energiapolitiikan riskit ovat korkeammat, kun hankkeita toteutetaan yhteishankkeina muiden maiden kantaverkkoyhtiöiden kanssa, jolloin Fingridin näkökulmasta vastapuoliriskit hankkeessa kasvavat. Lisäksi rajayhdysjohtojen käyttöön liittyvät riskit ovat korkeammat esimerkiksi kunnossapidon ollessa jaettu kahden kantaverkkoyhtiön kesken. Myös hankkeiden geopoliittisesta merkittävydestä johtuvat riskit ovat korkeammat (kyberhyökkäykset ja sabotaasi).

Kantaverkkoyhtiön tulee pyrkiä ohjaamaan pullonkaulatulot sellaisiin kapasiteettirajoituksia poistaviin investointeihin, jotka vähentävät alueiden välisiä hintaeroja. Lisäksi EU-regulaation mukaisesti hankkeet, joilla saavutetaan optimaaliset investoinnit Euroopan laajuiseen verkkoon, tulee priorisoida myös kansallisella tasolla.

Pullonkaulatulojen määrä ei ole verkkoyhtiön kontrolloitavissa tai ennakoitavissa ja tulot vaihtelevat vuosien välillä suuresti. Yhtiö ei itse liiketoiminnassaan tähtää pullonkaulatulojen hankkimiseen eikä se ole yhtiön itsensä valitsemaa liiketoimintaa. Rahoituksen vaihtelevuudesta huolimatta EU-sääntelyn ja verkon kehittämisvelvoitteen ohjaamana verkonhaltijalla tulisi olla kannustin pullonkaulatuloilla rahoitettujen investointien tekemiseen ja kustannuksiin varautumiseen, joka kattaisi myös investointeihin liittyvän sijoittajariskin. Ehdotetulla menetelmällä rajasiirtoinvestointien rahoittamiseen pullonkaulatuloilla liittyy yhtiön kannalta negatiivinen kannustin.

Sijoittajan riskin näkökulmasta valvontamallissa huomioitava tuottoa kerryttävä siirtoverkko-omaisuus ei tulisi poiketa merkittävästi tosiasiallisesta siirtoverkon laajuudesta. Tämä olisi tuloksena, jos pullonkaulatuloilla rahoitetut komponentit rajataan valvontamallin oikaistussa nykykäyttöarvossa huomioitavien omaisuuserien ulkopuolelle. Sijoittaja ei näin ollen saa tuottoa todelliselle siirtoverkko-omaisuudelle, vaikkakin myös näitä omaisuuseriä koskevat mm. kunnossapitoon, korjaukseen, häiriöihin, sähköturvallisuuteen, käyttöön ja käytön suunnitteluun ja vaaranvastuuseen liittyvät riskit ja vastuut ovat yhtiöllä.

Fingrid katsookin, että erityisesti riskit, jotka liittyvät rajat ylittävän kriittisen infrastruktuurin turvaamiseen häiriöiltä, ovat viime vuosina kasvaneet ja osittain toteutuneetkin. Rajayhdysjohtojen käytettävyyks on maan sisäistä verkkoa kriittisempää ja sitä myöten riskit ovat suuremmat, koska sähköön rajasiirroille ei ole vaihtoehtoja reittiä toisin kuin maaverkossa, jossa yhtiö toteuttaa ns. N-1 periaatetta. Tämä luo yhtiölle maajohtoja suuremman taloudellisen riskin, jos markkinoille ilmoitettu rajasiirtokapasiteetti ei olekaan käytettävissä ja yhtiö joutuu korvaamaan markkinoille puuttuvasta kapasiteetista aiheutuvat kustannukset. Fingrid katsoo, että rajayhdysjohtoihin, etenkin pullonkaulatuloilla rahoitettujen rajayhdysjohtojen osalta, Päätösluonnoksessa esitetty malli ei lainkaan huomioi kriittisten rajayhdysjohtojen riskipitoisuutta ja korkeampaa sijoittajariskiä.

Pullonkaulatuloilla rahoitettuja investointeja ei tulisi valvontamallissa verrata verkon rakentamiseen saatuihin tukiin, mikäli tukirahoitetuille investoinneille ei saada poistoja ja tuottoa

Päätösluonnoksessa pullonkaulatuloilla rahoitettujen komponenttien tasekäsittely vertautuu verkon rakentamiseen saatuihin tukiin. Sijoittajariskin kannalta pullonkaulainvestoinnit ovat kuitenkin eri asemassa kuin verkkoinvestointeihin saadut tuet tai muut kompensatiot, eikä käsittelyä näiden tulojen osalta tulisi uudessa valvontamallissa rinnastaa toisiinsa. Tuet lähtökohtaisesti haetaan ja myönnetään vain sellaisille investoinneille, joilla on muuten vaara jäädä toteutumatta esimerkiksi alkuperäisessä laajuudessaan tai aikataulussa, koska investointi on sijoittajan näkökulmasta ilman siihen saatavia tukia liian riskialtis tai kannattamaton. Pullonkaulatuloilla rahoitettujen rajayhdysinvestointien osalta velvoite niiden toteuttamiseen ja niiden käyttöänsä aikaiseen riskin kantamiseen on yhtiöllä. Fingrid voi siten itse päättää, hakeeko se tukia, kun taas pullonkaulatulot tulevat yhtiölle ennakoimattomasti. Pullonkaulatulojen käyttötarkoitusta sääntelee EU-regulaatio ja Energiavirasto käyttämättömien pullonkaulatulojen käytöstä päättää verkonhaltijan hakemuksesta.

Joka tapauksessa, tuilla ja pullonkaulatuloilla rahoitettujen investointien osalta valvontamalli johtaa samaan johtopäätökseen – yrityksen ei ole kannattavaa ylipäänsä hakea tai ottaa vastaan EU-tukia tai pullonkaulatuloja investointien rahoittamiseen. Päätösluonnoksessa esitetty valvontamalli ei salli näistä investoinneista tehtäviä poistoja eikä näille investoinneille saa siitä aiheutuvaa riskiä vastaavaa kohtuullista tuottoa. Valvontamenettely, joka ei tue pullonkaulatulojen ja investointitukien käyttöä kantaverkkoinvestointien rahoittamisessa, luo Suomen kansantalouden näkökulmasta negatiivisen vaikutuksen ja johtaisi siihen, että esimerkiksi EU tavoitteiden mukaisia ja Suomen sähkömarkkinoiden kehittämiseen tähtääviin tärkeisiin verkkoinvestointeihin kohdennettuja tukia ei valvontamallin ohjaamana enää haettaisi Suomessa. Fingrid on hakiessaan eräille tukikriteerit täyttävälle hankkeilleen EU-tukea ottanut huomioon nimenomaisesti kansantaloudellisen kokonaisedun. Yhtiölle on myönnetty EU-tukea eri hankeohjelmista kansallisen ja EU-viranomaisen toimesta. Mikäli tuettujen hankkeiden riskejä ei huomioida yhtiön kohtuullisen tuotonvalvonnassa, johtaa tämä yhtiössä harkintaan investointitukien mielekkyydestä. Saadut investointituet toteutuessaan vastaavasti alentavat kantaverkon asiakasmaksuja.

Pullonkaulatulojen kirjanpitokäsittelyä tulee selkiyttää

Fingrid haluaa selkeyttää pullonkaulatulojen käytännön kirjanpitokäsittelyä. Koska pullonkaulatulot ennen niiden käyttämistä ovat kirjanpidossa luonteeltaan velkaerä, kirjataan saadut pullonkaulatulot suoraan velaksi erään siirtovelat. Pullonkaulatuloja käytettäessä kirjataan pullonkaulatulojen käyttö pienentämään siirtoveloissa olevaa pullonkaulatulojen saldoa, jolloin pullonkaulatulojen käyttökirjauksella ei ole kassavirtavaikutusta. Näin kirjanpidossa taseen siirtoveloissa oleva pullonkaulatulojen velkasaldo vastaa jatkuvasti käyttämättömien pullonkaulatulojen määrää.

Fingridin esitys pullonkaulatulojen käsittelyyn

Koska pullonkaulatulojen tarkkaa määrää ja investointien vuosittaista suuruutta ei ole mahdollista tarkasti arvioida, Fingrid katsoo, että suoraa taloudellista yhteyttä kunkin vuoden pullonkaulatulojen ja niillä tehtävien investointien välillä ei tulisi olla. Valvontamallissa tulisi käsitellä sähköverkon pullonkauloja vähentäviä investointeja samoin kuin muitakin investointeja oikaistun nykykäyttö- ja jälleenhankinta-arvon laskennassa sekä omaisuuden poistoja määritettäessä.

Fingrid esittää, että

1. kertyneet pullonkaulatulot tulee käsitellä niin, että ne eivät pienennä nykyisen valvontamallin mukaista tuottopohjaa ja sallittua tuottoa;
2. pullonkaulatuloilla rahoitetut komponentit huomioidaan oikaistussa jälleenhankinta-arvossa ja niille saadaan tasapoistot mukaan lukien tasapoistojen vuotuinen verkon nykykäyttöarvostuksen muutos; ja
3. pullonkaulatuloilla rahoitetut rajayhdysjohtoinvestoinnit huomioidaan nykykäyttöarvossa ja niille saadaan WACC-malliin perustuva oman pääoman tuotto huomioiden rajayhdysjohtojen riskisyys.

Poistoeron käsittely

Päätösluonnoksen mukaisesti eriytetyn taseen koroton vieras pääoma otetaan sellaisenaan huomioon oikaistussa korottomassa vieraassa pääomassa, kuitenkin niin, että poistoeron oman pääoman osuus eliminoidaan. Fingridin näkemyksen mukaan poistoeron korottoman vieraan pääoman osuus ei voi alentaa tuottopohjaa. Fingridin poistoero on kasvanut viimeksi vuonna 2012. Vuosina 2018—2022 poistoero on pienentynyt 170 miljoonaa euroa. Taseessa jäljellä oleva poistoero on muodostunut poistolaskentojen erojen seurauksena.

Edellä esitetty käsittelytavan muutos olisi ristiriitainen sähkömarkkinalain kanssa, koska yhtiö ei voisi kerätä kohtuullista tuottoa oikaistulle verkko-omaisuudelle sitoutuneelle pääomalle. Yhtiö arvioi käsittelytavan muutoksen johtavan [(salassa pidettävä materiaali)] tuottopohjaa alentavaan vaikutukseen.

Vaihto-omaisuuteen kuuluva verkon varaosavarasto ja varavoimalaitosten polttoainevarasto tulisi lukea oikaistuun verkko-omaisuuteen

Päätösluonnos on epäselvä koskien Fingridin sähköverkko-omaisuuden vaihto-omaisuuteen kuuluvien varaosavarastojen ja varavoimalaitosten polttoainevarastojen käsittelyä. Päätösluonnoksen menetelmäliitteen sivulla 31 on esitetty, että ”Lisäksi oikaistavaan sähköverkko-omaisuuteen eivät kuulu komponentit, jotka eivät ole... tosiasiallisessa käytössä, esimerkiksi varastoidut laitteet ja materiaalit” sekä sivulla 43 ”Laskettaessa verkkotoimintaan sitoutunutta oikaistua omaisuutta, eliminoidaan eriytetyn taseen vaihto-omaisuus”. Toisaalta Päätösluonnoksen menetelmäliitteen sivulla 41 on sähköverkon hyödykkeisiin kirjatun muun omaisuuden osalta todettu, että ”Verkonhaltijan on ilmoitettava tilinpäätöksen liitetietona sellaiset sähköverkon hyödykkeisiin kirjatut erät, joita ei oteta huomioon oikaistun jälleenhankinta-arvon ja nykykäyttöarvon laskennassa. Nämä erät otetaan verkkotoimintaan sitoutuneessa oikaistussa omaisuudessa huomioon eriytetyn taseen mukaisessa arvossaan. Kohtuullisena poistotasona niille sallitaan eriytettyyn tuloslaskelmaan perustuva suunnitelman mukainen poisto. Tällaisia eräiä ovat esimerkiksi varastoidut laitteet ja materiaalit.”

Fingrid katsoo, että verkon toimintavarmuutta varmistavan ja verkko-omaisuutta varten hankitun varaosavaraston tulisi kuulua verkkotoiminnan oikaistun omaisuuden laskentaan ja että sen vaihto-omaisuuteen kuuluvien varaosavarastojen ja polttoainevarastojen rahoittaminen sitoo kuitenkin yhtiön pääomaa kuten sähköverkon rakentaminen. Fingrid myös katsoo, että sillä on järjestelmävastaavana lainsäädännön asettama velvollisuus varautua huoltovarmuuden toteutumiseksi verkon häiriötilanteisiin riittävällä kriittisellä varaosavarastolla ja varavoimalaitosten polttoainevarastolla. Olisi edesvastuutonta, mikäli taloudellinen valvonta ohjaa sähköverkkoalaa jättämään tällaisen varautumisen tekemättä.

Suomen sähköjärjestelmän ja sähkömarkkinoiden toimintaan vaikuttaa keskeisesti esimerkiksi rajayhdysjohtojen ja häiriötilanteita varten olevien varavoimalaitosten käytettävyys. Rajayhdysjohtojen sekä joidenkin keskeisten verkon solmukohtien käytettävyyden varmistamiseksi niihin suoraan liittyvän varaosavaraston ja toimintavarmuutta varmistavan verkko-omaisuuden osalta on yhteiskunnan kannalta vastuullista, että Fingridillä on riittävä ennakkovarautuminen. Useiden kriittisten verkko-omaisuuden komponenttien osalta toimitusajat ovat pitkät, esimerkiksi muuntajien osalta useita vuosia, minkä vuoksi yhtiöllä tulee olla ko. kriittiset komponentit valmiina häiriötilanteiden varalta, jolloin voidaan välttää kokonaisvaikutuksiltaan merkittävien haitallisten seurausvaikutusten leviäminen sähkömarkkinoille. Tämä voisi esimerkiksi nostaa Suomen hinta-alueen sähkön hinnan pitkäksiin aikaa korkealle tasolle. Tällöin varaosavaraston poistojen ja kohtuullisen tuoton aiheuttamat kustannukset Fingridin siirtomaksuissa olisivat häviävän pienet suhteessa kansantaloudelle saavutettaviin hyötyihin verrattuna. Tällaisesta tilanteesta esimerkkinä mainittakoon Fennoskan-rajayhdysjohdon muuntajan äkillinen vikaantuminen kesällä 2023, mikä ilman varamuuntajaa olisi aiheuttanut pitkäkestoisen sähkömarkkinavaikutuksen ja heikentänyt sähköjärjestelmän käyttövarmuutta. Lisäksi samaan kategoriaan kuuluu verkkoliiketoiminnan eriytetyn taseen vaihto-omaisuuserään sisältyvä varavoimalaitosten polttoainevarasto, joka niin ikään turvaa toimintavarmuutta häiriötilanteissa. Fingridin varavoimalaitokset eivät yksinkertaisesti voi olla ilman polttoainevarastoja, jotka varmistavat varavoimalaitosten toiminnan kaikissa olosuhteissa. Myöskään varavoimalaitosten polttoaineen hankinta ei ole mahdollista sitä mukaa kun laitoksia käytetään varastojen ollessa alhaisella tasolla ennen käytön tarvetta.

Nykyisen geopoliittisen tilanteen ja erilaisiin uhkakuviin suojautumiseksi sekä sähköjärjestelmän kehityksen vaatimaa verkkokomponenttien yhä korkeampaa käyttövarmuustasoa Fingrid joutuu entisestään kasvattamaan varaosavarastojaan. Lisäksi on huomioitavaa se, että mittava sähköverkon rakentaminen vaatii jatkuvasti keskeytyksiä kantaverkkoon ja näin verkkokomponenttien toiminnallisuuden varmistaminen eri keinoin on entistä tärkeämpää. Tälle pitää olla taloudellisessa valvonnassa selkeät kannusteet ja valvontamallin pitää mahdollistaa kyseinen varautuminen.

Fingrid katsoo, että nämä yllä kuvatut vaihto-omaisuuserät syntyvät välittömästi varsinaisesta liiketoiminnasta. Fingrid esittää, että näitä vaihto-omaisuuseriä ei eliminoidaisi valvontamallissa verkkotoimintaan sitoutunutta oikaistua omaisuutta laskettaessa.

Liittymisjohdon tulkinnasta verkko-omaisuutta määrittäessä

Päätösluonnoksessa on tarkennettu Energiaviraston tulkintaa siitä, että verkko-omaisuuteen voidaan sisällyttää vain sellaiset verkon osat, joiden voidaan katsoa perustellusti eroavan liittymisjohdon tunnusmerkeistä. Päätösluonnoksessa on kuvattu sähköön kantaverkon osalta, että yksittäistä liittymää tai yksittäisiä liittymiä varten rakennettu johto-osuus, joka poikkeaa kustannustehokkaimmalta reitiltä, voidaan tulkita liittymisjohdoksi ja verkko-omaisuuteen voi sisältyä vain kustannustehokkaimman (lähtökohtaisesti lyhyimmän) reitin mukainen verkko.

Verkoston suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ottaa huomioon ympäristölliset ja teknistaloudelliset tavoitteet välttämällä turhan verkoston rakentamista. Esitetty valvonta johtojen tulkinnasta tehokkaiksi tai tehottomiksi vaatii lisää perusteluja sekä parempaa vaikuttavuuden arviointia.

Joitakin yksityiskohtaisia huomioita

- Valvontamenetelmiin tulee täsmentää, että ulkopuolisten tahojen aiheuttamien johtosiirtojen kustannusten edelleen laskutusta tai yhteisrakentamisen kustannusten jakamista ei tule käsitellä verkon rakentamiseen saatuna tukena;
- Tukirahalla rakennetut verkot tulee edelleen huomioida tasapoistossa, jotta ei estetä tukirahoituksen hyödyntämistä verkonrakentamisessa;

- Verkkotoimintaan kuulumattomia komponentteja ja omaisuuseriä ei lasketa mukaan verkkotoimintaan sitoutuneeseen oikaistuun omaisuuteen. Tällaisia ovat esimerkiksi maa-alueet, jotka eivät ole verkkotoiminnan tosiasiallisessa käytössä. Näille erille ei saa lainkaan kohtuullista tuottoa, koska ne eivät ole verkkotoimintaa. Kantaverkkoyhtiön on kuitenkin pystyttävä ostamaan sähköasemien maa-alueita ennakoon, koska vain siten pystytään osoittamaan liittymispisteet asiakkaiden liityntäjohdoille jo ennen niiden YVA-menettelyjen aikaista. Fingridillä on useiden miljoonien eurojen arvosta maa-alueita, jotka odottavat asiakkaan liittymistä ja aseman rakentamista.
- Sijoitettuja kassavaroja voi sisältyä erään sijoitukset ja ne tulee rinnastaa rahoitusomaisuudeksi

Lopuksi

Fingrid esittää, että Energiavirasto huomioi tässä lausunnossa esitetyt seikat valvontamenetelmiä koskevassa päätöksessään, jotta Fingridillä säilyy edellytykset ja kannustimet valvonnan päätavoitteiden mukaisesti verkon kehittämistehtävän laadukkaaseen hoitamiseen ja tuleville vuosille suunniteltujen kriittisten investointien tekemiseen.

Saarimaa Päivi
Fingrid Oyj

Asia: 3172/040300/2023

Kuuleminen vahvistuspäätösluonnoksesta sähkön kantaverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 2024 - 2027 ja 2028 - 2031

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot

Vihreä siirtymä lisää merkittävästi sähkönkulutusta, kun teollisuus ja liikenne sähköistyvät ja vedyntuotanto elektrolyysin avulla yleistyy. Hallitus tavoittelee sähköntuotannon tuplaamista, mikä asettaa vaatimuksia verkon ennakoivalle ja systemaattiselle kehittämiselle. Yksi Suomen vahvuuksista uusiutuvan energian ja muiden vihreän siirtymän investointien houkuttelemisessa on ollut toimiva ja kehittyvä sähköverkkomme.

Verkkoinvestoinnit katetaan asiakkailta perittäviltä liittymismaksuilla ja siirtomaksuilla, jolloin verkkoyhtiöiden toiminta on kannattavaa ja investoinnit sujuvia. On tärkeää, että verkkoyhtiöillä on jatkossakin kannustimet investoida verkon kehittämiseen. Suunnitellut uudistukset voivat vaarantaa suomalaisten uusiutuvan energian ja vihreän teollisuuden hankkeiden rahoituksen, koska kanta- ja jakeluverkkojen kehityksen hidastuminen tai epäily kehityksen hidastumisesta voi heikentää kansainvälisten rahoittajien kiinnostusta tehdä sijoituksia suomalaisiin hankkeisiin.

OX2:lla on kehitteillä 5,8 GW:n edestä maatuulivoimaa, 16,1 GW merituulivoimaa ja 1 GW aurinkovoimaa. OX2:n uusiutuvan energian hankkeet vaativat toteutuakseen panostuksia kanta- ja jakeluverkkojen kehittämiseen. OX2:n toimesta on toteutettu tähän mennessä yli miljardin euron investoinnit maatuulivoimahankkeisiin Suomessa.

On ensiarvoisen tärkeää varmistaa, etteivät sähköverkon valvontamenetelmät vaaranna Fingridin ja alueverkkoyhtiöiden edellytyksiä toteuttaa verkkojen kehittämiseen tarvittavia investointeja.

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu omaisuus ja pääoma

-

Kohtuullinen tuottoaste

-

Laatukannustin

-

Tehostamiskannustin

-

Investointikannustin

-

Innovaatio- ja joustokannustimet

-

Muuta

-

Kilpi Lyydia
OX2

Asia: 3172/040300/2023

Kuuleminen vahvistuspäätösluonnoksesta sähkön kantaverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 2024 - 2027 ja 2028 - 2031

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot

Energiavirasto on varannut sidosryhmille mahdollisuuden lausua vahvistuspäätösluonnoksista sähkön kantaverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmiksi liitteineen. Energiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteamme lausuntonamme seuraavaa. Lausuntomme ei sisällä salassa pidettäviä tietoja.

Energiavirasto esittää erittäin merkittäviä muutoksia valvontamenetelmiin suhteessa nykyisiin valvontamenetelmiin sekä keväällä lausunnolla olleisiin ensimmäisiin suuntaviivoihin. Esitetyt menetelmät vaarantavat puhtaan siirtymän edellyttämän verkkojen kehittämisen ja niillä on erittäin merkittävä negatiivinen vaikutus verkkoyhtiöiden talouteen. Muutokset uhkaavat kriittisen infrastruktuurin jatkuvaa kehittämistä, jolla on myös negatiivinen vaikutus huoltovarmuuteen. Esitetyt merkittävät uudet muutokset hyvin lähellä menetelmien vahvistamista murtavat verkkoyhtiöiden toimintaedellytykset sekä investointiympäristön ennakoitavuuden ja pitkäjänteisyyden.

Kun ensimmäiset suuntaviivat olivat lausunnolla maaliskuussa 2023, Energiateollisuus esitti huolen valvontamenetelmien vaikutuksista yhtiöiden investointikyvykkyyteen, jolla on keskeinen rooli puhtaan siirtymän mahdollistamisesta Suomessa seuraavien 8 vuoden aikana. Samalla Energiateollisuus korosti lausunnossaan, että verkkoyhtiöt tarvitsevat pitkäjänteisen ja ennakoitavan sääntely-ympäristön kyetäkseen vastaamaan verkkojen käyttäjien tarpeisiin. Nyt esitetyt muutokset ovat käytännön vaikutuksiltaan täysin päinvastaiset näiden lausumiemme päätavoitteiden kanssa.

Nyt esitetyt menetelmät eivät toteuta sähkömarkkinalain esitöihin (HE 20/2013) kirjattuja tavoitteita, joiden mukaan

verkkopalveluiden hinnoittelun tulisi turvata verkonhaltijalle kuuluvien tehtävien edellyttämä kohtuullinen tulo- ja rahoitus ja vakavaraisuus. Tulot saisivat siten kattaa verkon ylläpidon, käytön ja rakentamisen kohtuulliset kustannukset sekä antaa sijoitetulle pääomalle kohtuulliseksi katsottavan tuoton.

Nyt esitetyt muutokset heikentävät perustavalla tavalla yhtiöiden toimintaedellytyksiä ja investointikykyä ja pienentävät yhtiöiden menetelmien mukaista verkon arvoa yhtiöstä riippuen useita kymmeniä prosentteja. Useat verkkoyhtiöt arvioivat, ettei niillä ole muutoksen toteutuessa edellytyksiä jatkaa yhteiskunnan vaatimia, kehittämissuunnitelmiansa mukaisia investointeja tai saada niihin rahoitusta. Fingridin arvion mukaan 2030 luvun alussa Suomen sähkönkulutus voi kasvaa nykyisestä 80 TWh/a tasosta noin 140 TWh/a tasolle ja verkkoon olisi liitetty lähes 30 000 MW:n edestä tuuli- ja aurinkovoimaa. Tämä ei ole mahdollista ilman merkittäviä investointeja verkon kehittämiseen. Nyt esitetyillä menetelmillä näköpiirissä on verkkoinvestointien toteuttamisen vaikeutuminen radikaalisti, osalla verkkoyhtiöistä jopa täyspysähdys. Esitetyt muutokset ovat ongelmallisia myös omaisuuden suojan näkökulmasta, kun esityksellä leikattaisiin taannehtivasti merkittävä osa koko toimialan omaisuusmassan arvosta yhdessä yössä.

Merkittävimmät esitetyt muutokset koskevat verkon arvon määrittämisperiaatteiden muuttamista sekä kohtuullisen tuottoasteen määrittämisperiaatteiden muuttamista. Näin merkittävien muutosten esittäminen vain kaksi ja puoli kuukautta ennen seuraavien 8 vuoden valvontamenetelmien vahvistamista on kohtuutonta. Muutoksista ei ole käyty vuoropuhelua sidosryhmien (esim. sidosryhmäneuvottelukunta) kanssa. Valmisteluprosessi on tältä osin vakavasti epäonnistunut ja sidosryhmien kannalta kohtuuton.

Myös kuulemiseen varattu kohtuuttoman lyhyt aika huomattavan lähellä menetelmien voimaantuloa uhkaa verkkoyhtiöiden kykyä tasavertaisesti suoriutua riittävän perusteellisesti vaikutusten arvioinnista. Energiavirasto arvioi omassa vaikutustenarvioinnissaan riittämättömästi ja suppeasti vain yhtiöiden hinnoitteluvaran muutosta. Sähkömarkkinalain esitöiden (HE 20/2013) mukaan "Hinnoittelun kohtuullisuuden arvioinnissa tulisi ottaa huomioon myös verkon kehittämisvelvollisuudesta aiheutuvat investoinnit ja niiden rahoittaminen." Energiaviraston vaikutustenarviointi ei ole tältä osin sähkömarkkinalain mukainen. Välittömien taloudellisten vaikutusten lisäksi on yhtä tärkeää tietää mallin ohjausvaikutukset verkkoyhtiöiden toimintaan ja verkkojen kehittämiseen koko 6. ja 7. valvontajaksojen aikana. Myöskään vaikutuksia yhtiöiden kykyyn hoitaa tulevia velvollisuuksiaan tai saada riittävää rahoitusta ei ole arvioitu.

Suomessa verkkoihin on tähän asti ollut mahdollista investoida yhteiskunnan ja asiakkaiden tarpeisiin vastaamiseksi. Samalla sähköverkkopalvelun hinta suhteutettuna asiakaskohtaiseen verkon määrään on Suomessa Euroopan alimpia. Kantaverkkopalvelumaksut ovat olleet Euroopan toiseksi halvimmat. Kohtuullisen hinnan ja laadukkaan verkkopalvelun tulee olla tavoitteena myös tulevaisuudessa. Esitetyt menetelmämuutokset ohjaavat arvioidemme mukaan päinvastaiseen suuntaan ja esitetyillä, investointikyvykkyyttä merkittävästi heikentävillä menetelmillä verkoista uhkaa muodostua yhteiskunnan puhtaan siirtymän ja sähköistymiskehityksen este.

Vakaa sääntely-ympäristö on kriittisin edellytys sille, että verkkoinvestoinnit voidaan suunnitella ja toteuttaa pitkäjänteisesti. Vastaavasti valvontamenetelmien muutokset on valmisteltava ennakoivasti ja huolella pitkälle aikavälille perustuen laadukkaaseen vaikutustenarviointiin.

Pidämme välttämättömänä, että sähkön kantaverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmät aidosti mahdollistavat ja kannustavat kantaverkon kehittämiseen yhteiskunnan tarpeisiin myös tulevaisuudessa.

Lopuksi kiitämme vielä mahdollisuudesta lausua vahvistuspäätösluonnoksista sähkön kantaverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmiksi liitteineen.

Ystävällisin terveisin

Ina Lehto, johtava asiantuntija

Verkot ja palvelut

Energiateollisuus ry

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu omaisuus ja pääoma

-

Kohtuullinen tuottoaste

-

Laatukannustin

-

Tehostamiskannustin

-

Investointikannustin

-

Innovaatio- ja joustokannustimet

-

Muuta

-

Lehto Ina
Energiateollisuus ry

Asia: 3172/040300/2023

Kuuleminen vahvistuspäätösluonnoksesta sähkön kantaverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 2024 - 2027 ja 2028 - 2031

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot

Ilmatar Energy Oy kiittää mahdollisuudesta lausua esitettyihin sähkönjakelun sekä kantaverkkotoiminnan valvontamenetelmien muutoksiin.

Ilmattaren tavoitteena on tuoda uusiutuvaan energiaa suomalaisen yhteiskunnan saataville seuraavan vuosikymmenen aikana merkittävä määrä investoiden voimantuotantoon sekä säätöratkaisuihin 300-500 M€ vuodessa. Näiden investointien myötä Suomesta on mahdollista rakentaa tulevaisuuden teollinen menestystarina, jonka keskiössä on kilpailukykyinen uusiutuva energia, toimiva sähkövoimajärjestelmä verkkoineen, sekä stabiili, ennakoitava ja houkutteleva investointiympäristö.

Nyt esitettyjen valvontamenetelmien muutokset koskettavat suoraan Ilmattaren tärkeitä sidosryhmiä, joista etenkin kantaverkolla on äärimmäisen keskeinen rooli uusiutuvan energian verkkoon liittämisen, sekä sitä kautta tuotannon integroimisessa sähkömarkkinoille. Toisaalta näemme, että tällaisilla äkillisillä muutoksilla voi olla välillisiä vaikutuksia myös toisiin Ilmattaren kannalta merkittäviin sidosryhmiin, joita ovat esimerkiksi kansainväliset infrastruktuuriin sijoittavat tahot. Vaikutus voi näkyä investointiympäristön houkuttelevuuden laskuna ja tätä kautta vaikeuttaa Suomen kilpailukykyä rahoituksen saatavuuden näkökulmasta.

Lisäksi on hyvä tunnistaa, että tällaiset infrastruktuuriin sijoittavat tahot eivät pelkästään katso yksittäistä infrastruktuurisegmenttiä vaan toimivat poikkileikkaavasti. Toisin sanoen sama taho saattaa rahoittaa sähköntuotantoa, sähköverkkotoimintaa ja myös teollista toimintaa, jossa sähköenergialla on merkittävä rooli. Mitä pidemmälle vihreä siirtymä etenee ja sitä myöden sektori-integraatio syvenee, niin entistä yleisemmäksi edellä mainittu monialainen rahoittaminen tulee. Tällöin toiminnan rahoittaminen monimutkaistuu jo itsessään sijoittajan näkökulmasta. Tätä ongelmaa voidaan lieventää sillä, että markkinoiden pelisäännöt ovat selkeä ja läpinäkyvät, sekä niihin vaikuttavaa sääntelyä kehitetään pitkäjänteisesti pitkän aikavälin tavoitteiden mukaisesti.

Suomi on osa eurooppalaista sähkömarkkinaa, mutta valitettava tosiasia on, että olemme fyysisesti sähkömarkkinan reunalla ja todellinen teollinen kysyntä Keski-Euroopassa. Myös globaalista näkökulmasta jonkinlainen uusjako on käynnissä ja Euroopan kilpailukyky on koetuksella. Viime vuosina on kuitenkin havahduttu, että Suomella on huikeasti potentiaalia uusiutuvassa energiassa ja energiasäästöisissä korkean jalostusarvon tuotteissa. Tämä vaatii kuitenkin useita onnistumisia houkuttelevan investointiympäristön luomiseksi ja kaikkien tahojen hyvää yhteistyötä.

Sääntelyllä ja valvonnalla on keskeinen rooli osana sähkönjakelu- tai kantaverkkoliiketoimintaa, mutta toisaalta myös suuri vastuu yhteiskuntaa palvelevien infrastruktuurien suhteen. Toivomme että Energiavirasto harkitsee vielä tarkoin mahdollisia suoria ja välillisiä vaikutuksia, joita nyt ehdotetut valvontamenetelmät voivat aiheuttaa. Edellä mainittujen asioiden perusteella emme näe järkeväksi toteuttaa nyt ehdotettuja valvontamenetelmien muutoksia.

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu omaisuus ja pääoma

-

Kohtuullinen tuottoaste

-

Laatukannustin

-

Tehostamiskannustin

-

Investointikannustin

-

Innovaatio- ja joustokannustimet

-

Muuta

-

Keskinen Antti
Ilmatar Energy Oy

Asia: 3172/040300/2023

Kuuleminen vahvistuspäätösluonnoksesta sähkön kantaverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 2024 - 2027 ja 2028 - 2031

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot

Suomen Omakotiliitto kiittää mahdollisuudesta lausua Energiaviraston vahvistuspäätösluonnoksesta sähkön kantaverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 2024 - 2027 ja 2028 - 2031.

Omakotiliitto on Suomessa alan ainoa valtakunnallinen pientalo- ja vapaa-ajan asukkaiden edunvalvonta- ja palvelujärjestö, joka edistää pientalovaltaista elämänmuotoa. Olemme yleishyödyllinen ja poliittisesti sitoutumaton kansalaisjärjestö. Liitossa on noin 230 jäsenyhdistystä, joissa on yhteensä yli 70 000 henkilöjäsentä (kotitaloutta). Suomessa on noin 1,2 miljoonaa pientaloa, joissa asuu lähes 2,7 miljoonaa ihmistä, ja noin 0,5 miljoonaa vapaa-ajan asuntoa, joita käyttää noin 2,4–2,9 miljoonaa mökkiläistä.

Omakotiliitto ei lausu kantaverkkoihin liittyvästä valvontamallista vaan keskittyy lausunnossaan sähkön jakeluverkkoyhtiöiden valvontamalliin.

Kunnioittavasti

Suomen Omakotiliitto ry

Marju Silander

toiminnanjohtaja

Ari Rehnfors

puheenjohtaja

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu omaisuus ja pääoma

-

Kohtuullinen tuottoaste

-

Laatukannustin

-

Tehostamiskannustin

-

Investointikannustin

-

Innovaatio- ja joustokannustimet

-

Muuta

-

Silander Marju
Suomen Omakotiliitto ry

Asia: 3172/040300/2023

Kuuleminen vahvistuspäätösluonnoksesta sähkön kantaverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 2024 - 2027 ja 2028 - 2031

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot

Suomen Lähienenergialiitto kiittää Energiavirastoa mahdollisuudesta antaa lausunto.

Suomen Lähienenergialiiton tavoite on tehdä hajautetun uusiutuvan energian tuottamisesta ja hyödyntämisestä mahdollisimman vaivatonta, sekä helpottaa uusien palveluiden syntymistä ja uusien toimijoiden tuloa energiamarkkinoille. Tämän edellytys on jatkuvat investoinnit Suomen energiainfrastrukturiin, jotta puhtaan energian kasvava käyttö toteutuu kokonaisuuden kannalta mahdollisimman kustannustehokkaasti.

Tulevat investoinnit vihreään siirtymään ja Suomen energiaomavaraisuuteen vaativat laajoja investointeja koko energia-alalla. Petteri Orpon hallitusohjelmassa todetaan "Suomi nousee puhtaan energian ja ilmastokädenjäljen edelläkävijäksi. Suomi luo puhtaan talouden kasvua kotimaassa ja syrjäyttää saastuttavia ratkaisuja maailmalla - teknologian viennin kautta. Suomen osuus puhtaan talouden investoinneista, työpaikoista ja arvonnäistä kasvaa". Päästövähennysten tehokkain ratkaisu sähkönkäytön merkittävä kasvu, johon hallitusohjelma asettaa kannatettavan ja kunnianhimoisen tavoitteen "Suomen kilpailukykyä ja houkuttelevuutta uusiutuvan teollisuuden investointikohteena vahvistetaan kaksinkertaistamalla puhtaan sähkön tuotanto kotimaassa".

Tällä hetkellä Suomen sähköverkot ovat moneen Euroopan maahan nähden valmiimmat tähän, koska investointeja on tehty, mutta investointeja tarvitaan erityisesti seuraavan kymmenen vuoden ajan niin vihreän siirtymän, toimitusvarmuuden kuin kasvavien asiakasvaatimusten täyttämiseksi. Sääntelyn on mahdollistettava nämä investoinnit ja sääntelyn sekä investointiympäristön on oltava vakaita ja ennustettavia. Esimerkiksi lausunnon kohteena oleva ehdotus yllättävä muutos verkko-

omaisuuden arvon määrittämiseksi on merkittävä heikennys nykyiseen arvonmäärittämiseen verrattuna.

Uusiutuvan energian täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää energiajärjestelmältä joustoja, jotka perustuvat älykkääseen sähköverkkoon ja uusiin palveluihin asiakkaille. Näiden kehittämiseen tulee panostaa - koska ne vaativat työtä, investointeja ja osaajia - niin, että palveluratkaisuja tulee markkinoille ja asiakkaiden käyttöön.

Lausunnon kohteena oleva luonnos ei toteuta edellä kuvattuja vaatimuksia, vaan voimaan tullessaan heikentää Suomen mahdollisuuksia hyötyä vihreästä siirtymästä ja tekee hallitusohjelmassa määriteltyjen tavoitteiden täyttämisen hyvin vaikeaksi. Suomeen suunnitellut suuret investoinnit uusiutuvan energian tuotantoon ja puhtaan energian hyödyntämiseen voivat jäädä pelkiksi suunnitelmiksi.

Lähienergialiitto kannattaa hajautettua uusiutuvan energian tuotantoa ja uusien teknologioiden markkinoille tuloa edistäviä toimenpiteitä. Vienti pitää Suomen puhtaan energian edelläkävijä brändiä yllä. Vientiin tähtäävien puhtaan energian yritysten toimintaedellytyksiä parannetaan investointiympäristön ennustettavuudella ja vakaudella.

Lisätietoja

Toiminnanjohtaja Tapio Tuomi, puh. 040 568 7351, [tapio\(at\)lahienergia.org](mailto:tapio(at)lahienergia.org)

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu omaisuus ja pääoma

-

Kohtuullinen tuottoaste

-

Laatukannustin

-

Tehostamiskannustin

-

Investointikannustin

-

Innovaatio- ja joustokannustimet

-

Muuta

-

Tuomi Tapio
Suomen Lähienergialiitto ry

Asia: 3172/040300/2023

Kuuleminen vahvistuspäätösluonnoksesta sähkön kantaverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 2024 - 2027 ja 2028 - 2031

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot

Suomen Tuulivoimayhdistys (STY) kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa luonnoksesta valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 2024–2027 ja 2028–2031.

Fossiilisesta energiasta irtautumisessa on kyse energiamurroksesta, jossa sähköistyminen on kaiken keskiössä. Suomalaisen yhteiskunnan sähköistyessä myös sähköverkkojen investointitarve sekä rooli puhtaan siirtymän onnistumisessa vain kasvaa entisestään. Investoinnit verkkoon mahdollistavat osaltaan myös sähköjärjestelmän vakauden sekä huoltovarmuuden.

STY:n näkemyksen mukaan menetelmäluonnos esittää merkittäviä muutoksia, jotka perustavalla tavalla muokkaavat puhtaan sähkön tuotannon olosuhteita. Tällä hetkellä Suomen kantaverkko on erittäin vahva kilpailutekijä, jolla voimme erottua myönteisesti verrattuna kilpailijamaihimme. STY:n kansainväliset jäsenet tuovat säännöllisesti esiin, että Suomessa on kansainvälisesti verrattain erittäin hyvä ja luotettava kantaverkko.

Esitetyt muutokset vaarantaisivat ja hidastaisivat samalla Suomen investointiympäristöä, jossa puhdas sähkö on tällä hetkellä ratkaisevassa roolissa tuotannontekijänä muun muassa vetyhankkeissa. Nuo hankkeet alkavat näillä näkymin rakentua suuressa määrin kyseessä olevien valvontajaksojen aikana. Puhtaan siirtymän investoinnit kuitenkin onnistuvat vain, jos niiden toteuttamisen tukena on ennustettava, pitkäjänteinen sekä kauas katsova regulaatio.

STY:n näkemyksen mukaan vaikuttaa valitettavasti siltä, että esitettyjen valvontamenetelmien muutosten vaikutuksia kantaverkkoyhtiön investointikykyyn sekä puhtaan energian hankkeiden investointeihin ei ole valmistelussa arvioitu riittävästi. Arviointi tulee toteuttaa huolellisesti, myös

pitkän aikavälin näkökulmasta, koska esimerkiksi merituulivoiman rakentaminen suurissa määrin käynnistyy vasta 2030-luvulla. Tällä vuosikymmenellä tehdään ne päätökset, joiden turvin investoinnit on ylipäättään mahdollista toteuttaa.

STY pitää kriittisen tärkeänä, että valvontamenetelmät ovat sellaiset, jotka mahdollistavat nykyisen laadukkaan sähkönsiirron, tarvittavat verkkoinvestoinnit sekä samalla jo valmisteilla olevat tuulivoimainvestoinnit. Nykyisen valvontamallin aikana Suomeen on rakennettu ennätysmäärin lisää tuulivoimaa, millä on suuri kansantaloudellinen merkitys. Puhtaan kotimaisen sähköntuotannon arvo on tunnistettu myös Suomen vuoden 2024 talousarviossa ja valtioneuvoston selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2024–2027, eikä perusteetta, sillä vuoden 2022 teollisuuden kiinteistä investoinneista 48 % oli tuulivoimaa.

Nyt esitetyn mallin mukaisesti verkkoyhtiöiden investointikyky tulee heikkenemään, mikä tuo epävarmuutta puhtaan siirtymän investoinneille ja verkkoliittynöille. Konkreettisesti se tulee tarkoittamaan piteneviä liityntäjohtoja, liittymiskustannusten kasvua sekä ympäristövaikutusten kasvua. Jo tällä hetkellä liityntäjohtojen hyväksyttävyyys on suuri haaste tuulivoiman yleiselle hyväksynnälle.

Edellä kuvattu investointiolosuhteita hankaloittava sääntely vaarantaa laajasti Petteri Orpon hallituksen kunnianhimoisia puhtaan energian tavoitteita. Suomi tarvitsee sähköintensiivistä teollisuutta, joka toimiakseen tarvitsee riittävästi verkkokapasiteettia ja verkossa puhdasta sähköä tehtailla. Jos kapasiteetin riittämistä ja puhtaan energian saatavuutta ei pystytä takaamaan, uusteollisuus ja sen myönteiset työllisyysvaikutukset ohjautuvat pois Suomesta.

STY:n tavoitteena on edistää tuulivoimaa Suomessa, vaalia tuulivoiman yleistä hyväksyttävyyttä, ja välillisesti tukea Suomen kilpailukykyä sekä uuden puhtaan teollisuuden tulemistakin Suomeen puhtaan sähköntuotannosta. Tuulivoima-ala on omaksunut toimintatavakseen vastuulliset käytännöt, joilla huomioimme tuulivoiman vaikutukset ympäristöön, laajasti yhteiskuntaan sekä myös sähköverkkoon.

Sähköjärjestelmä ja -verkko mahdollistavat puhtaan sähkönsiirron. Siksi tuulivoiman tuottamisen kannalta on tärkeää, että myös jatkossa Suomen sähköverkko on luotettava, laadukas, turvallinen, ympäristöarvot huomioiva ja kansainvälisessä kilpailussa menestyksemme rakentajia.

Nykyisellään voimme olla ylpeitä Suomen sähköverkosta – toivottavasti myös jatkossa.

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu omaisuus ja pääoma

-

Kohtuullinen tuottoaste

-

Laatukannustin

-

Tehostamiskannustin

-

Investointikannustin

-

Innovaatio- ja joustokannustimet

-

Muuta

-

Mikkonen Anni
Suomen Tuulivoimayhdistys ry

Asia: 3172/040300/2023

Kuuleminen vahvistuspäätösluonnoksesta sähkön kantaverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 2024 - 2027 ja 2028 - 2031

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto kuulemiseen vahvistuspäätösluonnoksesta sähkön kantaverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 2024-2027 ja 2028-2031.

Suomi on asettanut tavoitteekseen olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Päästöjä vähentävät investoinnit lisääntyvät globaalisti kiihtyvään tahtiin, ja tässä teollisuuden murroksessa kilpailemme investointien saamiseksi Suomeen. Investointihankkeisiin vaikuttavat ratkaisevasti puhtaan sähkön saatavuus ja hinta, toimiva infrastruktuuri, osaamisen saatavuus ja luvituksen sujuvuus. Uusien investointien toteutuminen Suomessa vaikuttaa merkittävästi maamme talouskasvuun, teollisuuden jalostusarvoon ja kilpailukykyyn, verotuloihin ja työpaikkoihin.

Suomeen suunniteltujen puhtaiden investointien arvo on Elinkeinoelämän keskusliiton vihreiden investointien dataikkunan mukaan jo noin 200 miljardia euroa. Puhtaasta sähköstä on tulossa keskeinen hyvinvoinnin lähde. Kantaverkkoa vahvistetaan ja tulee vahvistaa nyt enemmän kuin koskaan uuden sähköntuotannon ja vihreän teollisuuden tarpeisiin. Suomen tulee vaalia niin puhtaan energian kuin kantaverkon rakentamisedellytyksiä. Sähköverkkoihin kohdistuukin kasvava tarve investoida voimakkaasti vihreän siirtymän mahdollistamiseksi ja toimitusvarmuuden takaamiseksi.

Lausuttavana olevat valvontamenetelmät vuosille 2024-2027 ja 2028-2031 tulevat olemaan juuri sitä ajankohtaa, jossa siirtyminen kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa toteutetaan. Teknologiateollisuus näkee, että siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa vauhditetaan parhaiten investoimalla uusiutuviin energialähteisiin, edistämällä energiatehokkuutta ja kiertotaloutta sekä panostamalla teollisuusprosessien vähähiilistämiseen ja vahvaan sähköverkkoon. Nämä investoinnit ja panostukset vaativat toimiakseen vahvaa ja toimivaa sähköverkkoa.

Sähköverkokkoihin tulee investoida tulevaisuuden tarpeet huomioiden. Sähkönjakeluala on yksi tärkeimpiä tulevaisuuden aloja, jonka toiminta heijastuu koko maan hyvinvointiin ja fossiilittomaan energiatulevaisuuteen. Puhtaan energian siirtymän toteuttamisessa energiaverkoilla on tässä merkittävä rooli. Valvontamenetelmien tulee kannustaa vihreän siirtymän mahdollistamiseksi tarvittaviin investointeihin ja siten varmistaa, ettei verkoista muodostu vihreän siirtymän ja yhteiskunnan kehittymisen pullonkaulaa.

Teknologiateollisuus haluaa painottaa lausunnossaan seuraavaa:

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu omaisuus ja pääoma

-

Kohtuullinen tuottoaste

-

Laatukannustin

-

Tehostamiskannustin

-

Investointikannustin

-

Innovaatio- ja joustokannustimet

-

Muuta

-

Saari Annukka
Teknologiateollisuus ry - Kestävä kasvu

Asia: 3172/040300/2023

Kuuleminen vahvistuspäätösluonnoksesta sähkön kantaverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 2024 - 2027 ja 2028 - 2031

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot

Eltel Networks Oy ("Eltel") käyttää mahdollisuuttaan lausua otsikon asiassa. Eltelillä on markkinajohtajana vuosikymmenten kokemus kantaverkon ja sähkönjakeluverkon suunnittelussa, rakentamisessa, kunnossapidossa ja viankorjauksessa.

Eltel on huolissaan suunniteltujen valvontamenetelmien negatiivisista markkina- ja huoltovarmuusvaikutuksista. Tähän liittyen haluamme tuoda esille näkemyksemme seuraavista asioista:

- Valvontamenetelmien tulisi kannustaa toiminnan kehittämiseen ja investointeihin sekä mahdollistaa niiden rahoittaminen ja toteuttaminen, sen sijaan, että ne heikentävät verkkoyhtiöiden nykyisiä edellytyksiä
- Menetelmiä koskevat valvontajaksot 2024-2027 ja 2028-2031 ovat kriittisiä vihreän siirtymän mahdollistamisessa
 - o Digitalisoituva ja sähköistyvä yhteiskunta vaatii toimitusvarmoja sähköverkkoja esimerkiksi teollisuuden ja raskaan liikenteen sähkönkäytön kasvaessa merkittävästi
 - o Uusiutuvan energian hankkeita on kehitteillä merkittävä määrä, ne on pystyttävä liittämään niin kanta- kuin jakeluverkkoon
 - o Tarvitsemme myös uusia rajayhteyksiä
 - o Sähköverkkoja on vahvistettava tulevaisuuden tarpeisiin ja elinkaarensa päässä olevat sähkönjakeluverkot erityisesti maaseudulla on uusittava pitkälle tulevaisuuteen
- Koko ala tarvitsee pitkäjänteisen ja ennakoitavan regulaatioympäristön ja läpinäkyvät valvontamenetelmät

- o Vuoden 2021 lopussa, kesken valvontajakson tehtyjen muutosten takia verkkoyhtiöt leikkasivat investointejaan (esimerkiksi Elenian 40M€ leikkaus vuodelle 2022) ja urakointimarkkinat kärsivät merkittävästi
- Esitetyt valvontamenetelmät tulevat heikentämään verkkoyhtiöiden investointiedellytyksiä huomattavasti ja täten aiheuttamaan merkittäviä haasteita sähköverkkojen urakointiyhtiöille, maanrakentajille sekä materiaalitoimittajille
- o Investointien väheneminen johtaa välittömästi henkilöstövähennyksiin
- o Henkilöstövähennykset näkyvät suoraan palveluntuottajien kyvyssä toimia poikkeustilanteissa ja huoltovarmuus kärsii kriittisen infran osalta
- o Jo tällä hetkellä viankorjausresurssit ovat kriittisellä tasolla, alhaiset investointitasot eivät työllistä normaali aikana riittävästi asentajia joita tarvittaisiin esimerkiksi myrskykorjauksissa.
- o Toimialan kiinnostavuus vähenee jatkuvasti ja nuorten houkuttelevuus alalle on jo nyt erittäin haasteellista
- Nyt ei ole oikea aika heikentää alan investointeja kun sähköverkon uudistaminen pitkälle tulevaisuuden tarpeisiin on vielä erityisesti maaseutumaisilla alueilla pahasti kesken.

Toteamme siten lopuksi vielä yhteenvetona, että toimitusvarmuus on huoltovarmuutta. Keskeisenä osana huoltovarmuutta on verkkojen häiriönsietokyky. Verkkoja on pystyttävä kehittämään samalla kun sähköön kulutus kasvaa, jotta vältämme sähköverkkojen huoltovarmuuden heikkenemisen. Huoltovarmuuden merkitys korostuu nykyisessä maailmantilanteessa.

Pyydämme Energiavirastoa huomioiman yllä esitetyt huolenaiheet lopullisia päätöksiä tehtäessä.

ELTEL NETWORKS OY

Juha Luusua, toimitusjohtaja

puh. 040 3113005

sähköposti: juha.luusua@eltelnetworks.com

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu omaisuus ja pääoma

-

Kohtuullinen tuottoaste

-

Laatukannustin

-

Tehostamiskannustin

-

Investointikannustin

-

Innovaatio- ja joustokannustimet

-

Muuta

-

Luusua Juha
Eltel Networks Oy

kirjaamo@energiavirasto.fi
3172/040300/2023

**SUOMEN SÄHKÖNKÄYTTÄJIEN LAUSUNTO VAHVISTUSPÄÄTÖSLUONNOKSESTA SÄHKÖN
KANTAVERKKOTOIMINNAN HINNOITTELUN KOHTUULLISUUDEN
VALVONTAMENETELMIKSI VALVONTAJAKSOILLA 2024 - 2027 JA 2028 - 2031**

Suomen Sähkökäyttäjät ry (ELFi) kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä vahvistuspäätösluonnoksesta sähkön kantaverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 2024–2027 ja 2028 - 2031

Edustamme yli 1 GWh vuodessa kuluttavia sähkön netto-ostajia, joiden osuus on noin 20 % Suomen sähkön kokonaiskulutuksesta. Jäsenyrityksemme ovat kaupan, teollisuuden ja palvelualojen yrityksiä, joille asiakaslähtöinen, läpinäkyvä ja terveen kilpailun alainen sähkömarkkina on erittäin merkityksellistä yritysten kustannustehokkuudelle ja investoinneille Suomeen.

ELFin yleiset kommentit

Luottamus sähkömarkkinoilla toimivien yritysten kohtuullisuuteen on merkittävästi heikentynyt viimeisten vuosien aikana. Usein sähkön siirtoyhtiöitä pidetään ahneina ylisuuria tuottoja keräävinä yrityksinä, vaikka ne toimisivat viranomaisen antamien taloudellisten raamien puitteissa. Tästä syystä Energiaviraston tulisi kehittää valvontamenetelmiään yhä kustannusvastaavimmaksi ja kohtuullisemmiksi.

Valvontamenetelmät ovat monimutkainen kokonaisuus. Suomen sähkökäyttäjien kommentit pohjautuvat sekä sähkökäyttäjien omiin näkemyksiin ja kokemuksiin että TEM:in asettaman akateemisen työryhmän kehittämissuosituksiin.

Kantaverkkoyhtiölle käytetään vastaavaa mallia kuin jakeluverkkoyhtiöille. Pidämme tärkeänä sitä, että akateemisen työryhmän jakeluverkkoyhtiöille suuntaamiin pääongelmiin puututaan myös kantaverkkoyhtiöiden osalta yritysten tuottoja kohtuullistamalla.

ELFi on aikaisemmissa lausunnoissaan kritisoinut Energiaviraston valvontamallia erityisesti siitä, että mallin yleinen kustannusvastaavuus ei toteudu riittävän hyvin tai sallittua tuottorajaa pystytään valvottavien toimesta tehokkaasti kiertämään. Akateemisen työryhmän raportin mukaisesti olemme jopa epäilleet, että valvontamalli ei ole sähkömarkkina-asetuksen 18 artiklan mukainen.

Kustannusvastaavuuteen liittyen nyt ehdotettu malli 6. ja 7. valvontajaksoille on mielestämme kehittynyt merkittävästi oikeaan suuntaan. Ymmärrämme sen, että Energiavirasto ei kaikilla osa-alueilla uskalla tehdä näkemiään tarvittavia muutoksia, sillä uhkana voidaan nähdä valvontamallin kokonaiskuvan hahmottaminen ja hallinta.

Lausunnon alaisessa valvontamallissa on vielä rakenteellisia ongelmia, jotka erityisesti liittyvät kantaverkkoyhtiön WACC painotuksiin ja niiden viiteryhmiin.

Mielestämme nämä epäkohdat voidaan Energiaviraston toimesta korjata ennen vuotta 2024.

Olemme aikaisemmissa lausunnoissamme edellyttäneet Energiavirastolta nykyistä merkittävästi kattavampaa vaikutusarviointia, jotta asiakkaille tulisi selkeä käsitys eri vaihtoehtojen kustannuksista. Energiaviraston esittämä vaikutusarvio on kehittynyt positiiviseen suuntaan.

ELFin yksityiskohtaiset kommentit

Verkkotoimintaan sitoutunut pääoma ja tuottopohja

ELFin mielestä täydellisessä valvontamallissa verkon arvon tulee pohjautua todellisiin verkkoinvestointeihin ja niiden jäljellä oleviin tasearvoihin.

Valvontamallissa tuottopohjaan liittyvä osuus on kehittynyt. Energiavirasto on tehnyt oikein hyödyntäessään Työ- ja elinkeinoministeriön akateemisen työryhmän osaamista ja ehdotuksia tässä asiassa.

Mikäli yksikköhintoihin perustuvaa verkon arvoa käytetään jatkossakin laskennan pohjana, olisi pitkäjänteisen ja ennakoitavan liiketoiminnan näkökulmasta perusteltua, että olemassa olevan koko verkon arvo muodostettaisiin vuonna 2021 tehdyn yksikköhintapäivityksen perusteella nykyistä olemassa olevaa verkkoa kuvaavaksi ns. "regulaatiotaseeksi", jolle on laskettavissa ennakoitavasti tulevien vuosien tuotto- ja poistotasot. Uuden rakennettavan verkon arvo muodostettaisiin joko rakennuskustannusindeksin tai yksikköhintapäivityksen (mahdollisesti jopa vuosittain tehtävä) perusteella. Vain uuden verkon arvo lisättäisiin olemassa olevaan regulaatiotaseeseen investointiajanhetken yksikköhintojen määrittämällä arvolla, jolloin koko verkon arvo ei muuttuisi yksikköhintapäivityksen yhteydessä. Tämä tekisi liiketoiminnasta sekä verkkoyhtiöiden että asiakkaiden näkökulmasta ennakoitavampaa ja pitkäjänteisempää. Tässä mallissa säilyisi nykyisessä valvontamallissa oleva investointitehokkuuteen ja tasapoistoihin liittyvä kannustin. Malli ei ole kuitenkaan kustannusvastaavuutensa osalta optimaalinen. (lähde: Akateeminen työryhmä sähkönsiirron ja -jakelun tariffien laskentamenetelmistä, työryhmän lausunto Energiavirastolle)

Mielestämme optimaalisen kustannusvastaavuuden mukaista olisi käyttää oman pääoman kustannuksen laskennassa yhtiön tilinpäätöksessään ilmoittamaa verkkoliiketoimintaan sitoutunutta todellista oman pääoman määrää.

Kohtuullinen tuottoaste

WACC:in määrittely valvontamallissa mielestämme ei ole oikein, WACC tulisi ehdottomasti määritellä pääomarakenteen suhteen yrityskohtaiseksi.

Mielestämme kantaverkkoliiketoiminnalle oikea verrokkiryhmä ei ole markkinaehtoisesti toimivat pörssilistatut yritykset. Viitteenä hän on päätös, jossa Suomessa EU-lainsäädännön mukaisesti muokattiin Fingridin omistusrakennetta siten, että enemmistö osakkeista on valtion hallussa, poissa markkinoilta. ELFin kanta on, että myös oman pääoman tuottoasteen tulisi heijastaa tätä omistusta. Mielestämme kohtuullisempi tapa määritellä oman pääomantuottoaste kantaverkkoyhtiölle olisi kymmenen vuoden Suomen valtion riskitön korko lisättynä kiinteällä tuottoprosentilla, joka olisi samalla tasolla muiden infrahankkeiden (tiet, sillat jne.) kanssa.

Tehostamiskannustin

Mielestämme tehostamiskannustin on tärkeä operatiivisen toiminnan tehokkuuteen liittyvä elementti, jonka tarkoituksena on ohjata verkonhaltijoita toimimaan kustannustehokkaasti.

On erikoista, että huolimatta asiantuntijaorganisaation ECKTA Oy:n selvityksen suositusta, jossa suositellaan soveltamaan yhdenmukaisesti 2 %:n yleistä tehostamistavoitetta Energiavirasto ehdottaa 6. valvontajaksolle 0 % ja 7. valvontajaksolle 1 % tehostamista.

ELFi edustaa hyvin laajasti eri toimialoja. Näkemyksemme mukaan kantaverkko-toiminnan operatiivinen muutosvauhti ei ole poikkeuksellisen nopeata. Hyväksymme osaltamme tehostamiskannustien portaittaisen etenemisen, ja ehdotamme 6. valvontajaksolle 1 % ja 7. valvontajaksolle ECKTAn ehdotuksen mukaista 2 % tehostamista.

Mielestämme 0 %-tasosta poikkeava regulaatio kannustaa verkkoyhtiöitä kehittämään myös operatiivisiin kustannuksiinsa painottuvia ratkaisuja

Investointikannustin

Mielestämme investointikannustimeen on tulossa perusteltuja korjauksia, joista eräs tärkeimmistä on tasapoistojen inflaatiokorjauksen poistaminen.

Pidämme hyvin tärkeänä periaatetta, jossa kustannustehokkuuden poistojen hyöty jaetaan tasan asiakkaiden ja verkonhaltijoiden kesken.

Asiakkaiden rooli sidosryhmänä

Tässä yhteydessä asiakkailta tarkoitamme siirtoliiketoiminnan palveluista maksavia osapuolia. Mielestämme Energiavirasto on taantunut vuonna 2023 sidosryhmätyössään asiakkaiden suuntaan. Toivomme asiaan tulevan parannusta ja jatkuvuutta vuodesta 2024 lähtien.

Kunnioittavasti
Pasi Kuokkanen
Suomen Sähkönkäyttäjät ry

10.11.2023

ENERGIAVIRASTO

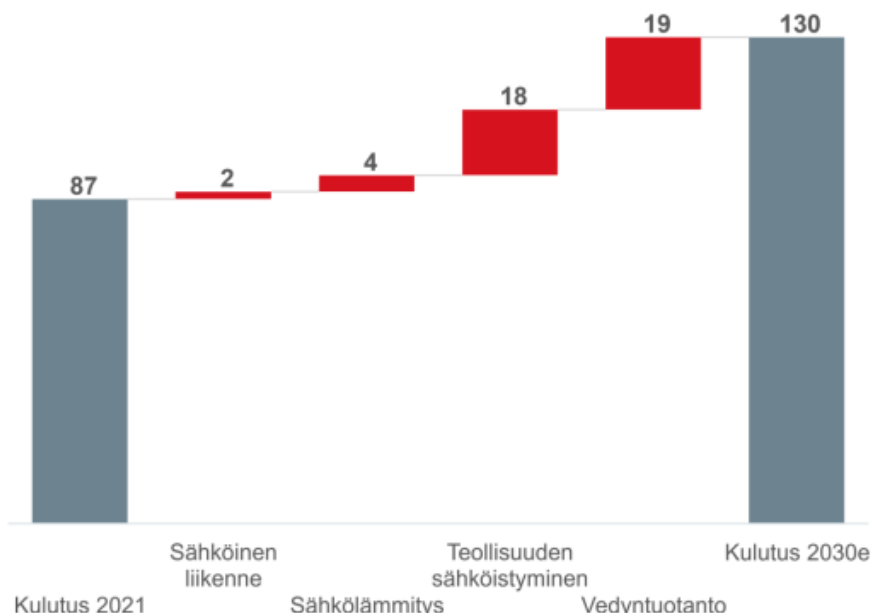
Lausuntopalvelu / kirjaamo@energiavirasto.fi

Lausuntopyynnön diaarinumero: 3171/040300/2023

FORTUM OYJ:N LAUSUNTO KUULEMISEEN KOSKIEN VAHVISTUSPÄÄTÖSLUONNOSTA SÄHKÖN JAKELU- VERKKOYHTIÖIDEN VALVONTAMENETELMIKSI VALVONTAJAKSOILLA 2024-2027 JA 2028-2031

Fortum Oyj kiittää mahdollisuudesta toimittaa lausunto Energiaviraston kuulemiseen koskien vahvistuspäätösluonnosta. Lausuntomme keskittyy pääosiltaan tarkastelemaan ehdotettuja valvontamenetelmiä sähkön jakeluverkkojen ja lämmityssektorin, erityisesti kaukolämmön, sektori-integraation näkökulmasta, jolla pyritään nopeuttamaan Suomen hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamista ja energiatehokkuuden parannuksia kustannustehokkaasti. Kannatamme Energiaviraston tavoitteita kehittää sähkön jakeluverkkotoimintaa kohti energiamurroksen mahdollistavaa toimintaa, kokonaistehokkuutta ja joustavuutta. Tällöin tulee ennen muuta huomioida, että sähköverkkojen investointikyky ja kannustimet sen lisäämiseen eivät muodostuisi energiamurroksen pullonkaulaksi.

Lämmityssektorin, teollisuuden ja muun yhteiskunnan voimakkaasti sähköistyessä kuluva vuosikymmenen aikana sähkön jakeluverkkojen kapasiteetin lisäykseen ja toimitusvarmuuteen kohdistuu merkittäviä ja entistä suurempia haasteita. Esimerkiksi Espoossa nykyinen sähkön jakeluverkon kehittämissuunnitelma, jota toki päivitetään jatkuvasti, on ennakoanut noin 85 %:n huipputehon lisäystarvetta vuoteen 2025 ja noin 116 %:n lisäystarvetta vuoteen 2035 mennessä, mikä johtuisi pitkälti kaukolämmön hiilineutraalisuustavoitteiden lunastamisesta ja muusta sähkön käytön kasvusta.

13.6.2023

Kuva 1. Fingridin ennuste sähkönkulutukselle Suomessa vuoteen 2030.

10.11.2023

1. VERKKOTOIMINTAAN SITOUTUNUT OIKAISTU OMAISUUS JA PÄÄOMA - KESKIJÄNNITE- (KJ-) VERKKOJEN ROOLI LISÄÄNTYY YHTEISKUNNAN SÄHKÖISTYESSÄ

Ehdotamme, että sähkön KJ-verkon liittymisjohdot voitaisiin sisällyttää sähköverkkoyhtiön sitoutuneeseen pääomaan varsinkin silloin, kun kyse on sähköverkon kuluttaja-asiakkaista. Tämän mahdollistamiseksi tarvittaneen Energiaviraston sähköliittymiä koskevien nykyisten ohjeistusten ja periaatteiden päivittämistä.

Ehdotettu menetelmäluonnos sisältää useita muuttujia, joiden vuoksi sähkön jakeluverkkojen investointitoiminnan kannattavuus heikentyisi nykyisestä. Fortumin näkökulmasta tällä voisi toteutuessaan olla merkittäviä viivyttyviä vaikutuksia kaukolämmön, teollisuuden ja liikenteen näköpiirissä olevaan ja vedyntuotannon vaatimaan sähköistymiseen. Erityinen tarve tähän on kaukolämpöliiketoiminnan Espoon Clean Heat -investointiohjelmalla. Olisi ensiarvoisen tärkeää, että esitetty valvontamalli mahdollistaa ja kannustaa sähköverkkojen tulevat investoinnit suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseen ja asiakasryhmien jo toteutuksessa olevien tarpeiden ja sähköistymisinvestointien palvelemiseen.

KJ-verkon rooli yhteiskunnan sähköistämisessä erityisesti tiheään asutuilla alueilla on niin merkittävä, että sähkön jakelujärjestelmän kokonaisoptimoinnin kannalta olisi ensiarvoisen tärkeää varmistaa sähköverkkoyhtiöille riittävä päätäntävalta ja vastuu siitä, miten KJ-verkot kokonaisuudessaan (liityntäjohdot mukaan lukien) kannattaa huomioida sähköverkon pitkän ja keskipitkän aikavälin kokonaissuunnitelmassa ja toteutuksessa.

Käsityksemme mukaan tämä onnistuu parhaiten siten, että sähköverkkoyhtiö omistaa myös KJ-verkon liittymisjohdot, joiden taakse kehittyy nyt ja jatkossa eri toimijoiden keskisuurista sähkötehoista riippuvaa tuotantoa ja sähkön käyttöä. Näin verkkoyhtiöllä on mahdollisuudet taata riittävä kapasiteetti ja palvelut sähköverkon asiakkaille eri tilanteissa sähkön tarpeen kasvaessa voimakkaasti. Tällä hetkellä tilanne on epäselvä erityisesti, kun ensimmäinen liittymäasiakas on merkittävä sähkön kuluttaja ja samalla lämpöenergian tuottaja.

Sähköjärjestelmän kehittämisen kustannustehokkuus toteutuu parhaiten, koska verkkoyhtiöillä on suuremman volyymin turvin vahva neuvotteluvoima koskien myös liittymisjohtoja. Näin voitaisiin välttää myös ennenaikaiset korvausinvestoinnit, koska sähköverkon arkkitehtuuri on suunniteltu alusta alkaen palvelemaan useita eri toimijoita. Uskomme, että tämä kannustaa parhaiten uusiutuvan energian investointeja sekä muuta yhteiskunnan sähköistymistä kuten suuritehoiset sähköauton latausasemat, isot lämpöpumput, jne.

KJ-verkkojen rooli tulevaisuuden yhteiskunnassa on merkittävä useilla eri tavoilla:

- **Luotettava ja tehokas sähkönjakelu:** KJ-verkot mahdollistavat sähkön jakelun suurjänniteverkoista loppukäyttäjille, mukaan lukien asuin-, kaupalliset ja teolliset asiakkaat. KJ-verkot takaavat luotettavan ja tehokkaan sähkönkulun, minimoiden siirtohäviöt ja jännitteen laskut.
- **Lämmityksen ja liikenteen sähköistäminen:** Tulevaisuuden yhteiskunnassa korostetaan sähköistämistä kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. KJ-verkot ovat avainasemassa sähköistämisen tukemisessa eri sektoreilla, kuten lämmityksessä ja liikenteessä. Ne tarjoavat tarvittavan infrastruktuurin sähkön jakeluun sähkölämmitysjärjestelmille,

10.11.2023

sähköautojen lataukselle ja muille sähköistetyille sovelluksille kuten sähkökattilat ja teollisen mittakaavan lämpöpumput, jotka myös mahdollistavat erilaisten hukkalämpöjen hyödyntämisen kaukolämmössä.

- **Uusiutuvan energian integrointi:** Siirryttäessä yhä enemmän puhtaampien ja kestävämpien energialähteiden käyttöön, KJ-verkot ovat tärkeässä roolissa kaukolämmön tuotannon sähköistämisessä ja muun uusiutuvan energiantuotannon integroinnissa. Nämä verkot helpottavat aurinkovoimaloiden, tuulivoimaloiden ja muiden hajautettujen energialähteiden liittämistä verkkoon, mahdollistaen uusiutuvan energian tehokkaan hyödyntämisen.
- **Hajautettu energiantuotanto:** KJ-verkot mahdollistavat hajautetun energiantuotantojärjestelmän kehittämisen. Kasvavan hajautetun energian kuten kattoaurinkopaneelien ja paikallisten energiavarastojen myötä KJ-verkot voivat mahdollistaa sähkön kaksisuuntaisen virtauksen, jolloin kuluttajat voivat sekä kuluttaa että toimittaa sähköä verkkoon. Tämä edistää energiariippumattomuutta, huoltovarmuutta ja joustavuutta.
- **Sähköajoneuvojen latausinfrastruktuuri:** Sähköajoneuvojen yhä laajempi käyttöönotto edellyttää vahvan latausinfrastruktuurin kehittämistä. KJ-verkot voivat tukea sähköautojen latausasemien asentamista niin julkisiin tiloihin kuin asuinalueillekin. Ne tarjoavat tarvittavan teho- ja vakauskapasiteetin nopealle sähköajoneuvojen lataukselle.
- **Älyverkon integrointi:** KJ-verkot muodostavat tärkeän osan kehittyvää älyverkon infrastruktuuria, esimerkkinä dynaamiset liittymät. Kehittyneen mittauksen, antureiden ja automaatioteknologioiden avulla nämä verkot mahdollistavat sähkönjakelun reaaliaikaisen seurannan ja hallinnan. Tämä helpottaa kysyntäjoustopon monipuolista käyttöönottoa, vikojen havaitsemista, kuormituksen tasapainotusta ja energiankulutuksen optimointia, mikä johtaa parannettuun verkon kokonaistehokkuuteen ja luotettavuuteen.
- **Kestävyys ja sähkön laatu:** KJ-verkot edistävät sähköverkon kestävyyttä. Jakamalla jakeluverkko pienempiin osiin ne pystyvät eristämään vikoja ja minimoimaan katkosten vaikutuksen. Lisäksi nämä verkot auttavat ylläpitämään sähköntuotannon laatua säätämällä jännitetasoja, vähentämällä tehovaihteluja ja lieventämällä mm. reaktiivisen tehon ongelmia.

2. TAAJUUDEN HALLINTA OSAKSI VALVONTAJÄRJESTELMÄÄ

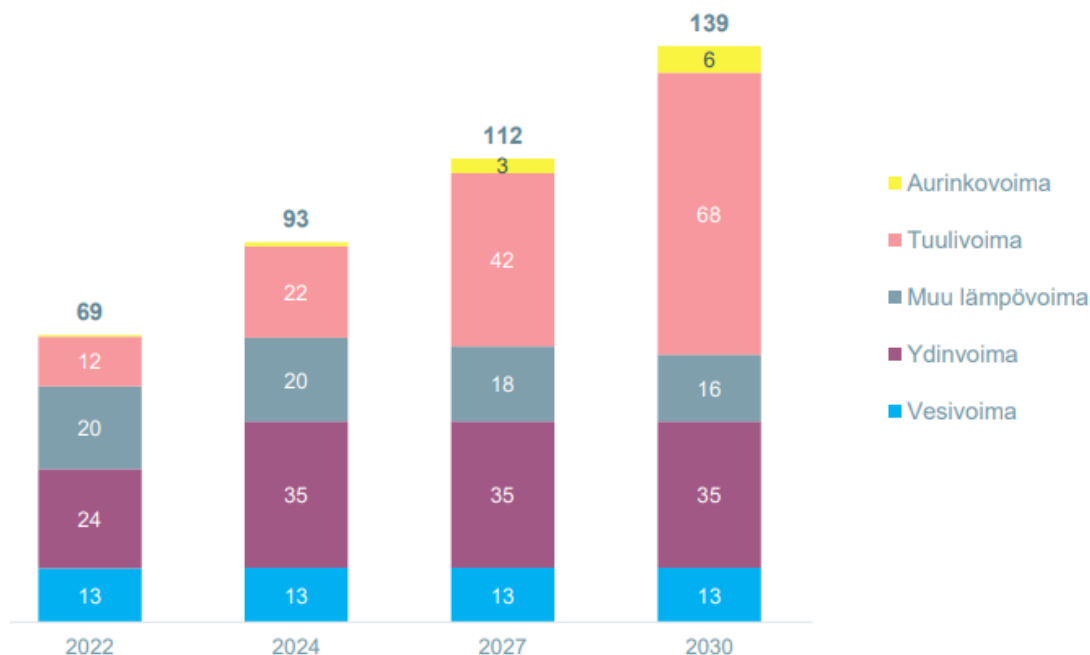
Ehdotamme, että sääntelymenetelmään lisätään nykyisen laatukannustimen luonteinen kannustin taajuuden hallintaan. Tämä voisi olla toisena laatukannustimen komponenttina tai vaihtoehtoisesti osana Joustokannustinta. Kannustimen kehitys ja käyttökustannukset jakeluverkkoyhtiö voisi sisällyttää laatu- tai joustokannustimen läpilaskutettaviin eriin 7. valvontajaksolla. Vaikka taajuuden hallinta on perinteisesti kuulunut pääosin Fingridin tehtäväkenttään, pidämme tärkeänä, että taajuuden hallinnan näköpiirissä olevia haasteita otettaisiin valvontamallissa huomioon myös KJ-verkkojen vastuissa. Tähän liittyviä tarkempia ohjeistuksia tulisi jatkokehittää uuden valvontamallin toteutuksen myötä.

Sähkön jakeluverkkojen taajuuden hallinta tulee olemaan keskeisessä roolissa sähköverkkojen vakauden ja toimivuuden varmistamisessa. Tulevaisuudessa jakeluverkkojen taajuuden vaihteluihin vaikuttavat yhä moninaisemmat tekijät, erityisesti kaukolämpö- ja koko energia-

10.11.2023

sektorin muutokset kohti uusiutuvaa energiaa, sähköautojen kasvava kuorma ja yhteiskunnan muu, erityisesti teollisuuden suunnitteilla oleva sähköistyminen.

Kaukolämmön tuotannon sähköistyminen sekä tuuli- ja aurinkovoiman nopeasti kasvava tuotanto vaikuttavat sähköverkkojen toimintaan. Nämä tuotantomuodot ovat vaihtelevia ja epäsäännöllisiä, mikä edellyttää sähköverkolta lisää joustavuutta ja nopeaa reagoitakykyä tasalaatuisen sähkön jakelussa sekä taajuuden hallinnassa.

Kuva 2. Fingridin ennuste sähkön tuotannolle Suomessa vuoteen 2030.

Älykkäät sähköverkot mahdollistavat hajautetun energiantuotannon, kuten aurinkopaneelit ja pienimuotoiset tuulivoimalat, mutta myös kuluttajien kulutusjouston, joilla on vaikutusta sähköverkon taajuuteen. Tulevaisuuden jakeluverkoilla pitää olla kyky reagoida ja sopeutua hajautetun tuotannon ja kulutuksen joustojen aiheuttamiin vaihteluihin.

Tulevaisuudessa jakeluverkkojen taajuuden äkilliset vaihtelut tulevat lisääntymään aiheuttaen ongelmia verkon muille käyttäjille. Tästä on jo nähtävissä merkkejä pääkaupunkiseudulla, jossa taajuuden vaihtelut jakeluverkossa ovat aiheuttaneet haastavia tilanteita sähkön jakeluverkon asiakkaille.

Sähköajoneuvojen kasvava käyttöön otto, varavoiman ja energiavarastojen hyödyntäminen tulee vaikuttamaan sähkön jakeluverkkojen taajuuden hallintaan. Toisaalta näiden laitteiden lataus- ja purkausajat voivat tarjota mahdollisuuksia tasapainottaa taajuutta verkossa. Tämä vaatii uudenlaisia kapasiteettipalveluja, joita sähköverkkoyhtiöt voivat hankkia jakeluverkon pullonkaulojen hallintaan ja taajuuden tasapainottamiseen paikallisesti jakeluverkossa. Jakeluverkkoyhtiöillä tulee olla rooli tällaisten verkkoa tasapainottavien palveluiden käyttäjinä. Palvelujen tarjonnan tulee toimia markkinaehtoisesti. Jotta tämä toteutuu, ehdotamme, että sähköverkkoyhtiö voi läpi laskuttaa yo. kapasiteettipalveluiden sopimisesta ja käytöstä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset.

10.11.2023

3. DYNAAMISESTI HINNOITELTU SÄHKÖLIITTYMÄ OSAKSI JOUSTOKANNUSTINTA

Ehdotamme, että dynaamisesti hinnoiteltu sähköliittymä voisi toimia osana uutta joustokannustinta. Tämän mahdollistamiseksi tarvittaneen sähköliittymien yleisten periaatteiden määritysten uudelleentarkastelua mm. laajempien ja erilaisten käyttötarpeiden tunnistamiseksi.

Energiavirasto ehdottaa, että joustokannustimen kustannuksista korkeintaan 1 % voitaisiin sisällyttää 7. valvontajaksolla (2024-27) läpilaskutettaviin eriin. Pääpaino olisi joustoratkaisujen kehittämisessä. Edelleen ehdotetaan, että korkeintaan 2 % voitaisiin sisällyttää 8. valvontajaksolla (2028-31) läpilaskutettaviin eriin. Pääpaino olisi joustoratkaisujen käyttöönotossa.

Espoon kaukolämmön hiilineutraalisuustavoitteiden suunniteltu saavuttaminen edellyttää sähkön siirtokapasiteetin nopeaa vahvistamista suurista kuormien lisäyksistä johtuen. Vaihtoehtoisena ratkaisuna verkkoinvestointien toteuttamisen ohella voisi toimia sähköverkon dynaamisesti hinnoiteltu liittymä edellyttäen, että myös sähköverkkoyhtiö voi sen toteuttaa riittävän kannattavasti. Espoossa dynaamisesti hinnoiteltua liittymää on jo konseptoitu ja kehitetty, joten pääpaino 7. valvontajaksolla tulisi olla jo pilotoinnissa ja käyttöönotossa.

Dynaamisesti hinnoiteltu liittymä ohjaa verkon kuormia verkon kannalta hiljaisille tunneille. Kaukolämmön sähköistymisen edetessä tarve on suurille kuormille kuten sähkökattilat ja teollisen mittakaavan lämpöpumput. Esimerkiksi Espoossa tietyillä alueilla sähköverkon kapasiteetti ei ole riittävä suuritehoisen sähkökattilan käyttöönotolle, mikäli kattilaa käytetään tasakuormalla vuorokauden ympäri, vaan sähköverkosta muodostuu tuotannon pullonkaula. Ratkaisu olisi dynaamisesti hinnoiteltu sähköliittymä, jossa sähköverkon asiakkaan kannalta palvelutaso on alempi kuin jos kapasiteettia olisi riittävästi.

Koska lisääntyvä sähköverkon volyymi suoraviivaisesti johtaa tariffien alenemiseen eikä siten lähtökohtaisesti luo sähkön jakeluverkkoyhtiölle riittäviä kannustimia tarjota dynaamista liittymää, Energiavirasto voisi hyväksyä em. syistä johtuvaa säännellyn liikevaihdon menetystä osittain tai kokonaan sisällyttämisen osaksi joustokannustimen läpilaskutettavia eriä.

Dynaamisesti hinnoiteltu liittymä voisi nopeuttaa kaukolämmön hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamista ja tarvittavia investointeja. Kaikki asiakkaat hyötyvät pitkällä tähtäimellä, kun verkkoon kytketään lisää kuormia, jotka nykyisellä verkko-omaisuudella on mahdollista siirtää. Yhteiskunta ja asiakkaat hyötyvät hiilineutraalista kaukolämmöstä. Asiakkaat hyötyvät lisäksi siitä, että sähköverkon tarvitsemia investointeja voidaan joko korvata tai lykätä eteenpäin osana joustokannustinta.

Yhteiskunnan sähköistyessä sähköverkon pitkän tähtäimen suunnitelma tulee olemaan entistä tärkeämmässä roolissa. Monilla alueilla on kuitenkin vielä epäselvää, miten tulevaisuuden kaupunkirakenne muotoutuu ja minne sijoittuvat suuritehoiset sähköautojen latausasemat, suuren tehon vaativat lämpöpumput tai sähkökattilat. Joustokannustimen avulla saamme lisää aikaa tarkempaan sähköverkon investointisuunnitteluun, jolloin sähköverkkojen kokonaisarkkitehtuuri tulee paremmin ja tarkemmin suunniteltua sekä optimoitua asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeita vastaavaksi.

10.11.2023

Annamme mielellämme lisätietoja lausuntoomme liittyen.

Panu Ahrnberg, Fortum Power and Heat Oy +358 (0)40 554 2462

panu.ahrnberg@fortum.com

Harri-Pekka Korhonen, Fortum Oyj +358 (0)50 452 9321

harri.korhonen@fortum.com

Konsernijohto

10.11.2023

TVO-13738

Julkinen

Energiavirasto

Sähköpostilla: kirjaamo@energiavirasto; veli-pekka.saajo@energiavirasto; tiina.karppinen@energiavirasto.fi;

TEOLLISUUDEN VOIMA OYJ:N LAUSUNTO ENERGIAVIRASTON VAHVISTUSPÄÄTÖSLUONNOKSEKSESTA SÄHKÖN KANTAVERKKOTOIMINNAN HINNOITTELUN KOHTUULLISUUDEN VALVONTAMENETELMIKSI VALVONTAJAKSOILLA 2023-2027 JA 2028-2031

Energiavirasto on valmistellut kantaverkkotoiminnon hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmien päivittämistä kuudellenne 1.1.2024 – 31.12.2027 ja seitsemännelle 1.1.2028–31.12.2031 valvontakaudelle. Energiaviraston tavoitteena on ohjata Fingrid Oyj:tä (Fingrid) kehittämään verkkotoimintaa kohti energiamurroksen mahdollistavaa toimintaa kohtuullisen hinnoittelun kautta.

Energiavirasto on julkaissut vahvistuspäätösluonnokset hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmiksi liitteineen ja varannut toiminnanharjoittajille, heidän asiakkailleen ja muille sidosryhmille mahdollisuuden lausua vahvistuspäätöksestä ja sen liitteenä olevasta menetelmästä perusteluineen.

Teollisuuden Voima Oyj (TVO) lausuu vahvistuspäätösluonnoksista kunnioittaen seuraavaa:

TVO pitää Energiaviraston Fingridiin kohdistamaa ohjausta tervetulleena ja yhtyy Energiaviraston näkemykseen siitä, että verkkotoiminnan tulee toimia yhteiskunnan kannalta tehokkaasti ja mahdollistaa toimivat ja terveet markkinat sekä asiakkaiden osallistumisen markkinoille.

Sähkömarkkinalain (588/2013) 21 §:n mukaan verkonhaltijan on kohtuullista korvausta vastaan myytävä sähkön siirto- ja jakelupalveluja niitä tarvitseville sähköverkkonsa siirtokyvyn rajoissa. Saman lain 24 §:n mukaan verkkopalvelujen hinnoittelun on oltava kokonaisuutena arvioiden kohtuullista. Verkkopalvelujen hinnoittelussa ei saa olla perusteettomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja. Hallituksen esityksen sähkö- ja maakaasumarkkinoita koskevaksi lainsäädännöksi (HE 20/2013) yleisperusteluissa todetaan, että sähköverkkopalvelujen hinnoittelun tulee olla kohtuullista. Nämä säännökset koskevat myös Fingridiä, joka kantaverkonhaltijana harjoittaa sähkömarkkinalain mukaista luvanvaraista sähköverkkotoimintaa ja on siten sähkömarkkinalain 3 §:n 9 kohdassa määritelty verkonhaltija.

Teollisuuden Voima Oyj

Olkiluoto, 27160 EURAJOKI

Puh/Tel (02) 83 811

Fax (02) 8381 2109

Mikonkatu 7, 00100 HELSINKI

Puh/Tel (09) 61 801

Fax (09) 6180 2570

www.tvo.fi

Y-tunnus/Business ID 0196656-0

Kotipaikka/Domicile Helsinki

Konsernijohto

10.11.2023

TVO-13738

Julkinen

Kuten Energiaviraston päätösluonnoksessa todetaan, Fingridillä ei ole monopoliasemassa toimivana kantaverkonhaltijana markkinoilta tulevaa painetta pitää hintojaan alhaalla tai kannustinta tehostaa toimintaansa, jolloin kustannustehottomuus on mahdollista kompensoida korkeammilla hinnoilla tai yrityksellä siirtää Fingridin omia kustannuksia sähkömarkkinaosapuolen maksettavaksi. HE:ssä 20/2023 ja sen 24 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan muun muassa, että monopolihinnoittelun arvioinnissa on arvioitava, mikä on yrityksen kustannustaso verrattuna kustannuksiin, joihin yrityksellä olisi tosiasiallinen mahdollisuus.

TVO pitää tärkeänä, että Fingrid ylläpitää, käyttää ja kehittää sähköverkkoaan sähkömarkkinalain 19 §:n mukaisesti mahdollisimman kustannustehokkaasti. Fingrid on julkisesti esittänyt omana lakitulkintanaan, että sen kehittämisvelvollisuus askelmaiseen tehonmuutokseen sähköjärjestelmän käyttövarmuuden ylläpidossa olisi rajoitettu 1300 MW:in, jonka jälkeen vastuu kantaverkon suurhäiriötä suojaavan järjestelmäsuojan kustannuksista siirtyisi yksittäiselle sähköntuottajalle, jos ko. sähköntuottajan tuotantolaitoksen kapasiteetti ylittäisi Fingridin asettaman tehorajan. Energiavirasto on lausunnossaan (25.1.2023/91/001011/223) eduskunnan talousvaliokunnalle todennut, että ”1300 MW:n tehorajaa ei voida pitää sitovana, eikä kyseille tehoralle sen perustelemattomuuden vuoksi voida antaa tulkintavaikutusta”.

TVO on lausunnossaan Fingridin uusimpaan Kantaverkon kehittämissuunnitelmaluonnokseen esittänyt useita kehittämisehdotuksia, joilla Olkiluoto 3:n (OL3) yli 1300 MW:n tehon ylimääräisistä rajoituksista päästään eroon ja, joilla ydinenergian tuottaminen nostetaan kehittämissuunnitelmassa yhdenvertaiselle tasolle sääriippuvaisen sähköntuotannon kanssa. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on, että ydinvoimaloita voidaan ajaa täydellä teholla ilman kohtuuttomia kustannuksia. Fingridin väliaikaiseksi ratkaisuksi suunnittelema ja käyttöönotettava OL3 järjestelmäsuoja ei ole kestävä ratkaisu siihen liittyvistä riskeistä ja epävarmuuksista johtuen. TVO katsookin, että Fingridin on kustannustehokkaasti kehitettävä kantaverkkoaan mahdollisimman nopeasti siten, ettei kantaverkosta aiheudu teknisiä rajoituksia OL3:n täyden kapasiteetin tuotannolle.

TEOLLISUUDEN VOIMA OYJ

Ulla-Maija Moisio
lakiasiainjohtajaSami Jakonen
johtava asiantuntija

Päiväys: 10. marraskuuta 2023, 16:09:07

Teollisuuden Voima Oyj

Ulla-Maija Moisio

Ulla-Maija Moisio

Oikeutettu

Oikeutettu edustamaan yhtiötä nimenkirjoituslausekkeen mukaisesti:

'Oikeutetut kirjoittavat toiminimen/edustavat yhtiötä kaksi yhdessä tai kukin erikseen yhdessä hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan kanssa.'

Vahva tunnistus:

10. marraskuuta 2023, 16:08:52

Pankkitunnistus

Yritystiedot:

10. marraskuuta 2023, 16:08:54

Patentti- ja rekisterihallitus

Päiväys: 10. marraskuuta 2023, 16:12:51

Teollisuuden Voima Oyj

Sami Jakonen

Sami Jakonen

Oikeutettu

Oikeutettu edustamaan yhtiötä nimenkirjoituslausekkeen mukaisesti:

'Oikeutetut kirjoittavat toiminimen/edustavat yhtiötä kaksi yhdessä tai kukin erikseen yhdessä hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan kanssa.'

Vahva tunnistus:

11. lokakuuta 2023, 11:15:55

Pankkitunnistus

Yritystiedot:

10. marraskuuta 2023, 16:09:07

Patentti- ja rekisterihallitus

